

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Jana Sotonová

Hledání ženského ideálu v Gainsbourgově a Baudelairově díle

The search for a feminine ideal in Gainsbourg's and Baudelaire's
works

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce doc. PhDr. Aleši Pohorskému, CSc. za cenné rady, připomínky a vstřícnost při konzultacích.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3.1.2019

.....

Bc. Jana Sotonová

Abstrakt

Tématem diplomové práce je hledání ženského ideálu v Gainsbourgově a Baudelairově díle. V tvorbě obou autorů je patrná představa dokonalé ženy. Tato představa je abstraktní. V Gainsbourgově případě již o ní blíže pojednávala naše bakalářská práce *Lolita v životě a díle Serge Gainsbourga*, na kterou tato práce částečně navazuje.

První část práce se věnuje Gainsbourgovi, především jeho vztahu k ženám. Druhá část práce se zabývá Baudelairem a jeho vnímáním ženy dokonalé. Ve třetí části uvádíme vybrané Gainsbourgovy texty, na jejichž základě definujeme autorovo pojetí ženské krásy. Čtvrtá část se obdobně věnuje analýze Baudelairovy poezie. V páté části okrajově zmiňujeme i díla ostatních autorů, u nichž je podobné hledání ženského ideálu patrné.

Klíčová slova : Gainsbourg, Baudelaire, žena, ideál, mýtus

Abstract

The topic of this diploma thesis is the search for a feminine ideal in Gainsbourg's and Baudelaire's works. The image of an ideal woman is apparent in the works of both authors. In Gainsbourg's case, we partly dealt with the image in our bachelor thesis *Lolita in Serge Gainsbourg's life and works*. We try to follow up on the study.

The first part of this thesis deals with Gainsbourg, especially his relationship with women. The second part treats of Baudelaire and his perception of a perfect woman. In the third part, we present selected Gainsbourg's texts, and on their basis we define the author's perception of the feminine beauty. Analogously, the fourth part deals with the analysis of Baudelaire's poetry. In the fifth part, we marginally mention also the works of other authors, where we can see a similar search for a feminine ideal.

Keywords : Gainsbourg, Baudelaire, woman, ideal, myth

Obsah

Úvod.....	7
Serge Gainsbourg.....	9
Syn ruských emigrantů.....	9
Nechtěné dítě.....	10
Židovský původ.....	10
Nenaplněné očekávání	10
Typický Žid.....	12
Misogyn a estét	13
Provokatér a cynik.....	14
Rozdvojenost osobnosti	16
Gainsbourgova lolita	19
Charles Baudelaire	23
Vytoužený syn.....	23
Zbožňovaná matka	24
Nenáviděný otčím	24
Strach z dospívání	25
Šilhavá Sára.....	26
Zadlužený dandy	28
Umělé ráje	30
Jeanne Duvalová	31
Paní Sabatierová.....	32
Marie Daubrunová	33
Choré květy	34
Pojetí ženy u Gainsbourga	36
Co je to láska?	37
Ztracená láska.....	39
Nepřístupná milenka	40
Zkažená milenka	42
Povýšená milenka.....	45
Gainsbourgova a Nabokovova lolita.....	50
Pojetí ženy u Baudelaira	60
Která je ta pravá?	60
Skrytá bestie	61
Estetický ideál	64
Přízrak jediné ženy u Gérarda de Nervalu	70

Sylvie.....	70
Bibliografie	76

Úvod

Charles Baudelaire a Serge Gainsbourg patří bezesporu k vrcholným představitelům francouzské kultury. Ačkoli je jejich umělecké pole v mnoha ohledech odlišné, můžeme v jejich díle nalézt vzájemně se podobající aspekty. Je tato skutečnost dílem náhody, nebo je propojení mezi autory hlubší, než se na první pohled zdá?

V díle básníka Charlese Baudelaira, výjimečné osobnosti, označované také jako „magnus parens“¹ moderní poezie, si nelze nevšimnout opakujících se motivů. V této diplomové práci se zaměříme především na Baudelairovo pojetí ženské krásy. Jak vypadá žena esteticky dokonalá? Jaké jsou její povahové vlastnosti? Existuje nějaká definice absolutní ženské krásy?

Ženy jsou také inspirací a nejčastějším uměleckým motivem Serge Gainsbourga. Jeden z nejúspěšnějších šansoniérů druhé poloviny 20. století měl však k opačnému pohlaví velmi rozporuplný vztah. Částečně jsme se tímto tématem zabývali v bakalářské práci *Lolita v životě a díle Serge Gainsbourga*². Diplomová práce, ačkoli na naši předchozí studii volně navazuje, si dává za cíl na Gainsbourgovo dílo vrhnout nové světlo.

Není to však jen tematická spřízněnost obou autorů, kterou se zde budeme zabývat. Baudelaira s Gainsbourgem pojí i podobnost životních stylů, prožitků a vnitřních zranění. Zasněnost, idealismus a touha po dokonalosti ovlivňují nejen jejich život, ale především jejich dílo. Proto se zde pokusíme v sobě probudit „schopnost sžít a ztotožnit se s uměleckým dílem, vniknout do nitra tvořícího umělce“³, částečně po vzoru literárního kritika Sainte-Beuva. Vydejme se tedy po životních stopách obou autorů. Jaké události ovlivnily jejich dílo? Nalezneme v nich nějaké podobnosti? Jaký je jejich názor na život a jeho smysl? Existuje vůbec nějaký?

¹ ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátku po současnost*. Brno: Host, 2012. str. 375

² SOTONOVÁ, Jana. *Lolita v životě a díle Serge Gainsbourga* [online]. 2015 [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zp/detail/150327>

³ SAINTE-BEUVE, Augustin. *Podobizny a eseje*. Praha: Odeon, 1969. str. 19

Nejzásadnějším tématem této práce však zůstávají ženy jako častá inspirace poezie obou autorů. V první části se zabýváme Gainsbourgem a jeho vztahem k ženám. Ve druhé části se věnujeme Baudelairovi a jeho vnímání ženy esteticky dokonalé. Ve třetí části uvádíme vybrané Gainsbourgovy texty, na jejichž základě definujeme autorovo pojetí ženské krásy. Čtvrtá část se věnuje analýze Baudelairovy poezie. V páté části okrajově zmiňujeme i díla ostatních autorů, u nichž je podobné hledání ženského ideálu patrné.

Serge Gainsbourg

„Misogynem jsem už dávno, stává se ze mě misantrop, takže vidíte – mnoho toho nezbyvá.“⁴

Ačkoli jsme životopisu Serge Gainsbourga věnovali značnou část naší bakalářské práce, dovolíme si zde zopakovat ty nejdůležitější informace. Začneme nastíněním životního příběhu Gainsbourgových rodičů.

Syn ruských emigrantů

Joseph Ginsburg se narodil roku 1896. Byl židovského původu, národností Rus. Kromě vášně pro klasickou hudbu vynikal také láskou k malířství. Když mu však během cesty po Transsibiřské magistrále ukradli obraz s portrétem jeho milované dívky, od malování navzdory svému nadání upustil. Následovalo rozhodnutí, že už se štětce nikdy nedotkne. Nejprve se živí jako barový pianista v Konstantinopoli, kde žije v exilu se svojí ženou Oliou. Oženil se s ní roku 1918 během ruské občanské války. Naděje na návrat do vlasti pohasla a proto se Ginsburgovi rozhodli pro odjezd do Marseille. Později pokračují do Paříže, kde žije Oliin starší bratr už od roku 1913. Masivní přesun Rusů do Paříže dal vzniknout velkému množství ruských restaurací. Zpívaly se ruské písně a někteří Rusové řídili taxi. Častým důvodem odchodu z vlasti byly obavy z opatření nové bolševické vlády. Šířily se i pogromy, jejichž sloganem bylo: „Smrt měšťákům a židům.“⁵ Ginsburgovi se proto rozhodli založit rodinu ve Francii.⁶

⁴ « J'étais déjà misogyne, je deviens misanthrope, alors vous voyez il reste pas grand-chose. » GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocos et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 24

⁵ « Mort aux bourgeois et aux Juifs ». VERLANT, Gilles, Jean-Dominique BRIERRE a Stéphane DESCHAMPS. *Gainsbourg*. Paris: Albin Michel, 2000. str. 15

⁶ Tamtéž, str. 11 – 15

Nechtěné dítě

Serge Gainsbourg, vlastním jménem Lucien Ginsburg, se narodil 2. dubna 1928, stejně jako jeho dvojče – sestra Liliane. K tehdy dvouleté dceři Jacqueline tedy Ginsburgovým přibyly hned dvě děti. O své první dítě, Marcela, přišli roku 1922, tedy rok po příjezdu do Paříže. Proto provázely další těhotenství obavy. Navzdory rozhodnutí podstoupit potrat však Olia nakonec od jeho provedení upustila. Místnost ve čtvrti Pigalle, v níž se potraty prováděly, byla velmi špinavá. Proto z ní Olia utekla.⁷

Židovský původ

Ginsburgovi nikdy nepatřili mezi ortodoxní židovské rodiny. Nebydleli v židovských čtvrtích, nechodili do synagog. Neslavili židovské svátky a nejedli košer.⁸ Navzdory své integraci a lásce k francouzské kultuře však v 30. letech pocítili nárůst antisemitismu.⁹ Jednalo se o zákazy vstupu židům do určitých budov, případně jejich znevýhodňování v profesní oblasti. Židovští novináři ztráceli svá místa, malíři nesměli vystavovat své obrazy v galeriích a prodávat svá díla. V létě 1941 nemělo už 50 % židovské populace přístup k materiálním prostředkům.¹⁰ Po sčítání židovského obyvatelstva roku 1940 následovalo vydání knihy *Comment reconnaître le Juif?* a filmu *Le Juif Süs*.¹¹ Tato nenávislná propaganda ovlivnila nejen Gainsbourgův vztah k sobě samému, ale i jeho dílo. Za všechny jmenujme jeho album *Rock Around the Bunker*.

Nenaplněné očekávání

Malý Lucien Ginsburg byl, dle svých slov, roztomilým a citlivým chlapcem. Jeho otec byl velmi přísný. Luciena prý často tahal za uši tak intenzivně, až mu začaly odstávat. Přesto po jeho smrti cítil, že navždy ztratil opravdového přítele.¹²

⁷ Tamtéž, str. 17

⁸ Tamtéž, str. 18

⁹ Tamtéž, str. 33

¹⁰ Tamtéž, str. 33 – 34

¹¹ Tamtéž, str. 35 „Jak poznat Žida?“, „Žid Süs“

¹² Gainsbourgův rozhovor s Jane Birkinovou, dostupný na:
https://www.youtube.com/watch?v=mNqsF_Vn5WM

Nikdy však neporozuměl jeho umělecké dráze – psaní šansonů považoval za podřadné umění. Je to umění, kterému se lze začít věnovat bez průpravy, na rozdíl od plnohodnotných umění, jako je malířství, architektura, klasická hudba a literatura. I svoji tvorbu považuje Gainsbourg za podřízenou velkému umění.¹³ Lucien se od raného mládí věnoval malířství. Navštěvoval akademii Montmartre na bulváru Clichy. Právě tam skutečně začala jeho vášeň pro ženy.¹⁴

Ačkoli Lucien nikdy nepatřil mezi vynikající studenty, jeho rodiče doufali, že se ze syna stane lékař, advokát nebo malíř.¹⁵ Nakonec začíná studovat architekturu na Akademii výtvarných umění. Svá studia ale vzápětí opouští kvůli nedostatkům v matematice. Neustále se pokouší o malování, napodobuje Delacroixe, Tiziana a Courbeta, avšak jeho malby se stále nepřibližují opravdovému umění. Většinu svých děl se proto rozhodl spálit. O jeho obrazech se Franck Maubert vyjádřil následovně: „V nemnoha dílech Luciena Ginsburga, která jsem našel, mohlo jich být okolo deseti, jsem rozeznal autora, který se hledá, bez vlastního stylu, bez podpisu [...]“¹⁶ Zachován však zůstal například obraz věnovaný Juliette Gréco. Jeho neúspěch na poli malířství Gainsbourga poznamenal na celý život.¹⁷

¹³ Gainsbourgovovo vysvětlení dostupné zde: <https://www.youtube.com/watch?v=zj5pF8dsOuM>

¹⁴ SALGUES, Yves. *Gainsbourg ou la provocation permanente*. Paris: Lattès, 1989. str. 93

¹⁵ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 22

¹⁶ « Dans les rares œuvres de Lucien Ginsburg que j'ai retrouvées, une dizaine tout au plus, j'y ai discerné un artiste qui se cherchait, sans style propre, sans signature [...] » MAUBERT, Frank. *Gainsbourg à rebours*. Paris: Fayard, 2013. str. 35

¹⁷ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 29 – 30

Typický Žid

„Kdo potopil Titanic? – Iceberg, zase Žid.“¹⁸

Lucien musel nosit žlutou židovskou hvězdu od roku 1942. Joseph nemohl najít práci, a proto se rozhodl přejít do volné zóny. Svě rodině posílal peníze společně s dopisy. Pracoval v Pyrenejích, Lyonu a Toulonu.¹⁹

V této době si také Lucien začíná uvědomovat, že vypadá jako typický Žid, jehož obraz je často zneužíván nacistickou propagandou. Má velké černé oči, odstávající uši a výrazný nos. Jako jediný z Ginsburgovy rodiny vypadá téměř jako karikatura archetypálního Žida. Kvůli zdravotním problémům v dětství, kdy onemocněl tuberkulózou, zůstává jeho pleť bledá a postava vychrtlá.²⁰ Cítí se vyloučený ze společnosti, nemá mnoho přátel a často trpí samotou. Právě toto období zanechalo v Lucienově duši hluboké rány.²¹ Považuje se za velmi ošklivého. Toto přesvědčení ho poté provází po zbytek jeho života.

Ve filmu *Miluji vás*²² hraje Gainsbourg postavu hudebního skladatele Simona. Děj tohoto filmu není pro naši práci podstatný, proto jej zde neuvádíme. Zaměříme se však krátce na zmíněnou postavu. Jejími ústy vyjadřuje Gainsbourg svůj vztah k ženám i ke svému zevnějšku. V následujícím dialogu odpovídá Simon na otázky hlavní postavy Alice:

- Když nazýváte ženy „fenami“, je to kompliment?
- Samozřejmě.
- Pro ty feny?
- Jste blbá, nebo co? Přece pro ženy! [...] ²³

Kromě negativního postoje k ženám se ve scéně objevují i narážky na Gainsbourgův obličej, který sám nazývá „hnusnou držkou“²⁴. Ten mu sice zpočátku

¹⁸ Gainsbourgův aforismus, uvedený v rozhovoru s Patrickem Sabatierem v rámci pořadu *Et si on se disait tout* (1989). Dostupné zde: <https://www.youtube.com/watch?v=XhTN8HxXykw> « Qui a coulé le Titanic ? – Iceberg, encore un juif. » Naráží na koncovku –berg, která je velmi častá u aškenázských příjmení.

¹⁹ VERLANT, Gilles, Jean-Dominique BRIERRE a Stéphane DESCHAMPS. *Gainsbourg*. Paris: Albin Michel, 2000. str. 43

²⁰ Tamtéž, str. 38 – 39

²¹ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 24

²² *Je vous aime* [film]. Réžie Claude Berri. Francie, 1980.

²³ « Quand vous dites que les femmes sont les chiennes, c'est un compliment ? – Absolument. Pour les chiennes ? – Vous êtes conne, où quoi ? Pour les femmes ! »

²⁴ Une sale gueule

znepříjemňoval život, ale později si na něj zvykl a zjistil, že ženy přitahuje. Vraťme se ale ke zranitelnému dospívajícímu Lucienovi.

Misogyn a estét

Už od raného mládí se Lucien choval k dívkám velmi nezdvořile. Jeho pohrdavý postoj k osobám opačného pohlaví byl způsobem, jak se uchránit od jejich výsměchu a odmítnutí. Cynismus, který často doprovázel jeho vyjádření o ženách, byl takřka všudypřítomný. Ženy pro něj představovaly „elegantní způsob, jak nepropadnout homosexualitě“.²⁵ Roku 1960 dokonce prohlásil, že se k ženám nebude chovat citlivě nikdy, neboť je nenávidí.²⁶

Jako zásadní událost, která vedla k jeho výrazně misogynnímu postoji, uvádí Gainsbourg své setkání s vnučkou Lva Nikolajeviče Tolstého. Lucienovi bylo tehdy asi 19 let. Hodnotil ji tehdy jako velice krásnou. Když se ale pak odmítla s Lucienem intimně sblížit, ačkoli mu předchozí den slíbila opak, zavrhl mladý muž ženy pro jejich krutost a nečestnost.²⁷ Zároveň však uznává, že ženská nepolapitelnost a lehkovážnost jsou i důvody, proč k ženám cítí kromě nenávisti i lásku: „Nemohu popřít, že jsem trochu misogyn, ale pokaždé se nechám polapit ženským šarmem“.²⁸

Navzdory přesvědčení o vlastní ošklivosti Lucien vynikal silným estetickým citěním.²⁹ Kromě specifických požadavků, týkajících se ženské krásy, kladl také velký důraz na upravený vzhled a rafinovaný styl oblékání. Vždy cítil rozpor mezi svým fyzickým vzhledem a citlivou, romantickou povahou. Jeho poslední milenka, Constance Meyerová, které bylo v době jejich poměru 16 let, tedy o 41 let méně než Gainsbourgoví, popisuje jeho osobnost takto: „Lidé, kteří Gainsbourga neznají, o něm často říkají, že je špinavý. Jistě, vždyť se neholí a nosí stále stejné oblečení. Když však myslím na Serge dnes, vybaví se mi především jeho vůně. Jeho toaletní voda. Van Cleef & Arpels pro muže v černé lahvičce. Nanáší si ho často a hodně.

²⁵ « Les femmes ? Une façon élégante de ne pas sombrer dans la pédérastie. » PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 32

²⁶ Tamtéž, str. 32

²⁷ GAINSBOURG, Serge a entretiens avec BAYON. *Gainsbourg raconte sa mort: entretiens avec Bayon*. Rééd. Paris: B. Grasset, 2001. str. 93 – 96

²⁸ « Je ne peux nier que je suis un peu misogyne, mais je me laisse chaque fois reprendre au charme féminin. » PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 32

²⁹ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 27

Tato mužská vůně se k němu dokonale hodí [...].³⁰ Sděluje také své první dojmy z návštěvy Gainsbourgova bytu. Černá barva jeho stěn se zvláště snoubí s množstvím světél a obrazů. Čtyři piana, obrovské fotografie Brigitte Bardotové, umělecká díla, starožitnosti, zlaté disky, sošky a loutky. Zlatý rám postele a černobílá dlažba. Každá z věcí má své pevně dané místo a Gainsbourg na jeho zachování úzkostlivě dbá.³¹ Konstatuje, že je to právě možná jeho fyzická ošklivost, která je příčinou jeho vytríbeného estetického citění a zatížení na přesné uspořádání věcí do prostoru. Považuje tuto svoji vlastnost za nemoc, kterou však s péčí pěstuje.³² Navzdory této vytríbenosti o sobě nicméně prohlašuje, že se myje jednou za tři měsíce a močí do umyvadla.³³

Provokatér a cynik

Už jako dítě byl Lucien Ginsburg velmi plachý. Jeho nesmělost mu působila potíže při komunikaci s lidmi.³⁴ I na záznamech z jeho prvních vystoupení je patrná jeho nejistota.³⁵ Jak se z nesmělého umělce stane osobnost, která během rozhovoru v jednom z televizních pořadů zapálí bankovku o hodnotě 500 franků³⁶, případně oznámí velmi nevybíravým způsobem zpěvačce Whitney Houston, že po ní touží³⁷?

Už od 50. let, kdy začínal Ginsburg skládat své šansony, se ve francouzském showbyznysu objevovaly osobnosti Lucienovi velmi povahově vzdálené. Mladé lidi lákal Gilbert Bécaud, Bourvil nebo Dalida. Tichému Ginsburgovi je jejich energie vzdálená. Jeho sofistikovaná osobnost a poetičnost ho izolují od ostatních, stejně jako určitý snobismus.³⁸ V této době se také rozhodl změnit své jméno.

³⁰ « J'entends souvent dire à propos de Gainsbourg, par des gens qui ne le connaissent pas, qu'il est sale. Forcément, il ne se rase pas et s'habille toujours avec les mêmes vêtements. Si je pense aujourd'hui à Serge, je pense avant tout à son odeur. Son eau de toilette. Van Cleef & Arpels pour homme, la bouteille noire. Il en met souvent et beaucoup. Ce parfum, masculin, lui correspond parfaitement. [...] » MEYER, Constance. *La jeune fille et Gainsbourg*. Paris: Archipel, 2010. str. 65

³¹ Tamtéž, str. 25 – 26

³² GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 47

³³ Tamtéž, str. 149

³⁴ VERLANT, Gilles, Jean-Dominique BRIERRE a Stéphane DESCHAMPS. *Gainsbourg*. Paris: Albin Michel, 2000. str. 48

³⁵ Například video k písni Le poinçonneur des Lilas:

<https://www.youtube.com/watch?v=eWkWCFzkOvU>

³⁶ Dostupné zde : <https://www.youtube.com/watch?v=me1FdWerPBQ&t=14s>

³⁷ Dostupné zde : <https://www.youtube.com/watch?v=dHLIHRN95Vg>

³⁸ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 36 – 37

Z Luciena Ginsburga se stává Serge Gainsbourg. Nové křestní jméno prozrazuje jeho nostalgii po Rusku.³⁹

Jeho první album vychází roku 1958, avšak nedosahuje příliš velkého úspěchu. I to je důsledkem soudobých odlišných požadavků publika.⁴⁰ Na počátku své kariéry je Gainsbourg přesvědčen, že psaní šansonů patří mezi podřadné umění. Jeho mínění změní setkání s Borisem Vianem v kabaretu Milord l'Arsouille Vianovy agresivní texty šansonů, stejně jako jeho vzezření, přivedou Gainsbourga na myšlenku, že i v tomto typu umělecké tvorby lze dosáhnout něčeho hodnotného.⁴¹ Na konci 50. let také ničí své malby a definitivně tak opouští své vysněné životní poslání.⁴²

Není náhodou, že Gainsbourga do této míry zaujal Boris Vian a jeho provokativní texty. Provokace představuje jeho hnací motor a způsob, jak s lidmi „zatřást“ a vytrhnout je ze strnulosti.⁴³ Také přiznává, že jeho agrese a touha po provokaci mu pomohly překonat jeho nesmělost. Jsou prostředkem k vyjádření pravdy.⁴⁴ Také cynismus považuje za přímé sdělení nepříjemných věcí. Přesto se ale za cynika nepovažuje. Gainsbourgova povaha je romantická, nicméně způsob jeho jednání byl formován už v dětství. Tehdy byl častým terčem výsměchu a pohrdání svého okolí. Ačkoli uznává, že jeho nevšední obličej mu vysloužil proslulost u publika, až do pokročilého věku tvrdí, že ho nenávidí.⁴⁵

Roku 1961 zahrnuje do svého třetího alba jednu ze zhudebněných básní⁴⁶ Victora Huga. Ačkoli o skladbě tvrdí, že je špatná, stejně jako on sám, a na album ji zařadil jen pro nedostatek materiálu, vzniklý šanson poskytuje sondu do duše začínajícího skladatele.

³⁹ *Serge Gainsbourg – autoportrét* [film]. Réžie Pierre-Henry Salfati. Francie 2011.

⁴⁰ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 44

⁴¹ Tamtéž, str. 45

⁴² Tamtéž, str. 48 – 49

⁴³ PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 67

⁴⁴ Tamtéž, str. 67

⁴⁵ GAINSBOURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 48 – 49

⁴⁶ *La chanson de Maglia*, text dostupný zde: https://www.paroles-musique.com/paroles-Serge_Gainsbourg-La_chanson_de_Maglia-lyrics,p026208759

V textu staví do opozice vlastní ošklivost oproti kráse jisté ženy:

Vous êtes bien belle	Vy jste tak krásná
Et je suis bien laid	A já tak ošklivý
[...]	
Tu ferai le jour	Ty budeš dnem
Je ferai la nuit	A já budu nocí

Noc, spojená s pasivitou a izolovaností, střídá denní světlo a jeho živost. Světlo bez tmy však neexistuje, stejně jako krása bez ošklivosti. Dle *Knihy o Tao a Ctnosti* je svět utvářen dvěma protikladnými principy. Bez uvědomění si jednoho nemáme možnost poznat druhý. Zároveň obsahuje každý z principů i zárodek principu opačného.⁴⁷ Ve studii *Něco tísnivého*⁴⁸ spojuje Sigmund Freud tmu s pocitem nejistoty, kdy nevíme, co se ve skutečnosti děje. Podobné vlastnosti mají i ticho a samota. Tu Gainsbourg považuje za svůj přirozený stav. Samota je podle něj vrozenou vlastností i darem.⁴⁹ Ačkoli tvrdí, že není stvořen pro život ve skupině, uznává, že se často cítí nešťastný. Proto má potřebu se doma obklopotvat luxusními předměty. Díky nim není jeho samota příliš depresivní.⁵⁰

Ve tmě nevidíme, kam jdeme. Naše vize a životní smysl zůstávají zahaleny v temnotě.

Rozdvojenost osobnosti

Lucienu Ginsburgovi, synu židovských imigrantů, se podařilo stát se jedním ze symbolů francouzské populární kultury. Proslavil rodinné jméno a vrátil hrdost svému otci, který byl nucen pracovat jako barový pianista, ačkoli miloval klasickou hudbu.⁵¹

⁴⁷ Pojem yin yang – „dvě vzájemně protikladné složky či síly, z nichž se skládá původní substance bytí“. ANDO, Vladimír. *Malá encyklopedie taoismu*. Praha: Libri, 2010. str. 122 – 123

⁴⁸ Dostupné zde : http://palimpsestes.fr/textes_philo/freud/inquietante-etrangete.pdf

⁴⁹ GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 62

⁵⁰ PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 74

⁵¹ SALGUES, Yves. *Gainsbourg ou la provocation permanente*. Paris: Lattès, 1989. str. 43

Roku 1965 se Gainsbourg rozchází se svojí druhou ženou, Françoise Pancrazzi. V té době také přichází jeho první mezinárodní úspěch – vítězství v soutěži Eurovize. Stává se definitivně jedním z nejžádanějších autorů. O rok později vzniká šanson *Docteur Jekyll et Mister Hyde*⁵², ve kterém můžeme zaznamenat první zmínky o dvojedinosti Gainsbourgovy osobnosti:

Docteur Jekyll il avait en lui	Doktor Jekyll v sobě měl
Un Monsieur Hyde qui était son mauvais génie	Pana Hyda který byl jeho horším „já“

Kdo je tímto dvojníkem? Jeho jméno se dozvídáme až roku 1981 se skladbou *Ecce homo*. Gainsbourg se v ní představuje jako Gainsbarre, postava z nočních klubů, barů, oblečená v džínách a s třídenním „strništěm“. Patří k němu i cigarety a melancholie. Doznává se ke zlomenému srdci coby pozůstatku svých chaotických milostných vztahů.⁵³

Gainsbourgová múza a partnerka v jedné osobě, herečka Jane Birkinová, od Serge odchází roku 1980. Jeho nadměrná konzumace alkoholu i nepředvídatelné chování, které tento rozchod zapříčinily, nabyly po odchodu Birkinové ještě větší intenzity.⁵⁴ Objevuje se v televizních pořadech, často opilý, ačkoli tvrdí opak. Nechybí ani neodmyslitelné cigarety značky Gitanes. Prohlašuje, že jsou to právě cigarety a alkohol, co mu umožňuje jasně přemýšlet.⁵⁵ Dodnes si můžeme všimnout cigaretových krabiček na Gainsbourgově hrobě na montparnasském hřbitově, které zde nechávají jeho obdivovatelé. Už v deseti letech sledoval Lucien kuřáky a sbíral jejich nedopalky. V dospělosti poté kouřil v průměru čtyři krabičky denně.⁵⁶ Častou opilost pak ospravedlňoval tvrzením, že bez alkoholu nelze dlouhou dobu snášet všudypřítomnou krutost světa. Proto nemožnost opít se považoval za velké neštěstí. Konzumace alkoholu byla pro něj náplastí na beznaděj, kterou cítil.⁵⁷ Vraťme se ale ke Gainsbourgově alter egu – postavě Gainsbarra.

⁵² GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 177

⁵³ VERLANT, Gilles, Loïc PICAUD a Stéphane MANEL. *L'intégrale Gainsbourg: L'histoire de toutes ses chansons*. Paris: Fetjaine, 2011. str. 448

⁵⁴ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 187

⁵⁵ SALGUES, Yves. *Gainsbourg ou la provocation permanente*. Paris: Lattès, 1989. str. 68

⁵⁶ PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 20

⁵⁷ Tamtéž, str. 4

Pořad *Et si on se disait tout*, uváděný Patrickem Sabatierem, pochází z roku 1989.⁵⁸ Gainsbourg, který do něj přijal pozvání, přichází v otrhaných džínách, teniskách, s cigaretou v ruce. Jeho projev je sledem aforismů a příliš promyšleně nepůsobí. Ani po prodělání infarktu nepřestává kouřit. Sabatier vyjadřuje názor, že si je jistý, že Gainsbourg není ve skutečnosti takový, jaký se na veřejnosti prezentuje. Jak se stal z nesmělého chlapce buřič? Ačkoli v pořadu Gainsbourg nesouhlasí a vydává svůj projev za autentický, o rok dříve prohlásil: „Existuje Gainsbarre a Gainsbourg. Jeden je umělec, někdo, kdo má talent, koho poznáme v bistru. Druhý je lidskou bytostí, která trpí, protože není milována. Především ženami. Kvůli nim trpí.“⁵⁹ Maska Gainsbarra je Gainsbourgovou ochranou před okolím, které považuje za nepřátelské. Postupem času však nedokáže oddělit svoji pravou identitu od role, kterou hraje na veřejnosti. Ve zmíněném pořadu si nicméně stojí za názorem, že jedná v souladu se svojí skutečnou povahou.

V době natáčení pořadu je na Gainsbourgoví viditelný chatrný zdravotní stav. Špatně vidí, často trpí depresi a záchvaty deliria tremens. Téhož roku také podstupuje operaci jater. Kromě cirhózy a rakoviny ho trápí také diabetes a dechová nedostatečnost. Nic z toho ho ale neodrazuje od zavedeného životního stylu.⁶⁰ Jeho třes rukou vyvolává Sabatierovu otázku týkající se smrti. Gainsbourg se jí nebojí – život mu přinesl už hodně utrpení. Nejsme si však jisti, s jakou vážností lze posuzovat Gainsbourgovy výroky během dané relace. Často jsou v rozporu s úsudkem jeho okolí. Jako příklad uveďme svědectví již zmíněné Constance Meyerové. Ta ve své knize *La jeune fille et Gainsbourg*⁶¹ popisuje nejen začátky jejich vztahu, ale i veřejnosti utajované stránky Gainsbourgovy osobnosti: „Serge je v soukromí opakem toho, jak někdy působí na veřejnosti. Tam se jeho nesmělost může proměnit v provokaci. Je to způsob ochrany, jeho krunýř. Jeho osobnost ‚Gainsbarra‘ mě nepřitahuje, nepoznávám ji. Jeho provokace mě nezajímají. [...]. Ne, ten, kterého miluji, je ten druhý, jeho protiklad, přesněji řečeno, Ginsburg, ten

⁵⁸ Záznam naleznete zde : <https://www.youtube.com/watch?v=XhTN8HxXykw>

⁵⁹ « Il y a Gainsbarre et Gainsbourg. L'un est artiste, celui qui a du talent, que l'on reconnaît dans un bistrot. L'autre, c'est l'être humain qui souffre parce qu'il est mal aimé. Surtout des femmes. Elles le font souffrir. » PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 35

⁶⁰ DICALÉ, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. str. 209

⁶¹ Mladá dívka a Gainsbourg

pravý, dětský, nesmělý. V soukromí je Serge Lucienem Ginsburgem, tajemnou, citlivou a jemnou bytostí, milým chlapcem.“⁶²

Gainsbourgova jemnost a vytříbenost se projevuje i v jeho zájmu o literaturu. Už v dětství si oblíbil pohádky Charlese Perraulta, Hanse Christiana Andersena a bratří Grimmů. S tvorbou Rimbauda, Baudelaira a E.A. Poea se setkal během své malířské kariéry.⁶³ Vlastní rozsáhlou knihovnu. Ve svých knihách hledá hrdiny, kteří se mu podobají.⁶⁴ Jeho velkou inspirací byl hlavní hrdina Huysmansova románu *Naruby* nebo *Adolf* Benjamina Constanta. Obdivoval i Musseta a Flauberta.⁶⁵ O jeho výrazné spřízněnosti s postavou Humberta Humberta z Nabokovova románu *Lolita* už pojednávala naše bakalářská práce. Vrátime se k ní proto pouze okrajově.

Gainsbourgova lolita

Jak jsme zjistili v naší předešlé studii, život Serge Gainsbourga byl velmi silně poznamenán hledáním ženského estetického ideálu. Tento ideál zanechal otisky jak v jeho osobním životě, tak v jeho tvorbě. Výrazný vliv Nabokovova románu je viditelný i na označení „lolita“, které Gainsbourg pro tento ideál využívá. Jaká je tedy Nabokovova Lolita⁶⁶?

V románu *Lolita* se setkáváme s pojmem „nymfička“. Je to dívka mezi devíti a čtrnácti lety, jejíž pravá podstata je démonická. Jejím charakteristickým znakem je k smrti odsouzená krása a zrádný půvab. Svádí muže i mnohokrát starší,

⁶² « Serge est, dans l'intimité, le contraire de ce qu'il montre parfois en public, où sa timidité peut se transformer en provocation. C'est une façon de se protéger, sa carapace. Je ne suis pas attirée par son personnage de Gainsbarre, que je ne reconnais pas. Ses provocations ne m'intéressent pas. [...]. Non, celui que j'aime est l'autre, son opposé, Gainsbourg, et plus précisément, Ginsburg, le vrai, l'enfant, le timide. Dans l'intimité, Serge est Lucien Ginsburg, un être secret, sensible et doux, un gentil garçon.» MEYER, Constance. *La jeune fille et Gainsbourg*. Paris: Archipel, 2010. str. 57 - 58

⁶³ PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 51 – 52

⁶⁴ LELIÈVRE, Marie-Dominique. *Gainsbourg sans filtre*. Paris: Flammarion, 1994. str. 186

⁶⁵ Tamtéž, str. 183

⁶⁶ Přezdívka Dolores Hazeové

než je ona sama, minimálním rozdílem je deset let.⁶⁷ Tento „malý anděl smrti“⁶⁸ si není vědom své fantastické moci. Je směsí dětскosti a určité vulgarity.⁶⁹

Postava Humberta Humberta je neodolatelně přitahována k „nymfičce“ Dolores Hazeové, kterou oslovuje „Lolita“. Ta se po smrti její matky, s níž měl Humbert poměr, dostává do jeho péče. Ačkoli by Humbertovy choutky, které popisuje ve svém deníku, mohly svědčit o opaku, k Lolitě chová láskyplný vztah: „Nejsem, nikdy jsem nebyl a nikdy nemohl být surovým darebákem. Něžné a snové končiny, jimiž jsem se plížil, byly dědictvím básníků, a nikoli lovištěm zločinu.“⁷⁰ Lolita je pro něj Dantovou Beatricí nebo Poeovou Virginíí.⁷¹ Lolita by však neexistovala bez holčičky, se kterou se Humbert před mnoha lety setkal v jednom přímořském království.⁷² Jmenovala se Annabel Leighová. Jejich milostný vztah však skončil tragicky – Annabel podlehla tyfu. Tato krutá ztráta zidealizované dívky zapříčinila Humbertovu touhu po znovunalezení lásky z dětství: „[...] jistým magickým a osudovým způsobem byla Lolita počata s Annabel.“⁷³

Věkový rozdíl mezi Gainsbourgem a Meyerovou byl 41 let. Kvůli svému milenci si ostříhala vlasy po vzoru Jane Birkinové ve filmu *Je t'aime moi non plus*⁷⁴, jehož je Gainsbourg autorem.⁷⁵ Věk jeho partnerek zpravidla nepřesahuje 30 let. Často jsou exotického původu. Jsou jemné, křehké, zvláštní. Podobají se luxusním předmětům, kterými se obklopuje.⁷⁶

Gainsbourgovou dlouholetou partnerkou byla herečka Jane Birkinová. Její androgynní postava, jemný hlas i nízký věk z ní činily pro Gainsbourga ideální partnerku: „Když jsem byl malířem, maloval jsem jen ženy trochu androgynní, drobné, s malými nadry. Všechny mé obrazy se podobaly Jane. Maloval jsem ji ještě než jsem ji poznal.“⁷⁷ Ve zmíněném filmu *Je t'aime moi non plus* reprezentuje

⁶⁷ NABOKOV, Vladimír Vladimirovič. *Lolita*. Vyd. 4. Překlad Pavel Dominik. Praha a Litomyšl: Paseka, 2013. str. 24 – 25

⁶⁸ Tamtéž, str. 25

⁶⁹ Tamtéž, str. 55

⁷⁰ Tamtéž, str. 157

⁷¹ Tamtéž, str. 129

⁷² Tamtéž, str. 15

⁷³ Tamtéž, str. 21

⁷⁴ *Je t'aime moi non plus* [film]. Režie Serge Gainsbourg. Francie 1976.

⁷⁵ MEYER, Constance. *La jeune fille et Gainsbourg*. Paris: Archipel, 2010. str. 55

⁷⁶ LELIÈVRE, Marie-Dominique. *Gainsbourg sans filtre*. Paris: Flammarion, 1994. str. 102

⁷⁷ «Quand j'étais peintre, je ne peignais que les femmes un peu androgynes, menues, avec peu de poitrine. Tous mes tableaux ressemblaient à Jane. Je l'ai peinte avant de la connaître.» GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 27

Birkinová dívku výrazně androgynního vzezření, které je umocněno jménem postavy – Johnny. Její krátké vlasy, malá ňadra a výraznější pozadí zapříčiní, že se do ní navzdory své orientaci zamiluje homosexuál Krassky, který nutí dívku k análnímu sexu. Dívka však podobné techniky špatně snáší. Přesto ke styku nakonec dojde, stejně jako ke Krasského vyznání: „To, co je podstatné, není, jak si tě vezmu.⁷⁸ Jde o to, že jsme spojení. A že zažijeme výbuch synchronizované epilepsie. To je láska, miláčku. A věř mi, je to vzácné.“⁷⁹

I Gainsbourg přiznává, že nejhezčí milostné vyznání slyšel z mužských úst. Proto považoval platonický vztah s mužem za nejkrásnější.⁸⁰ Svěřuje se, že ho nabídky k homosexuálnímu styku pronásledovaly už od dětství.⁸¹ Gainsbourgova ideální žena se tedy vyznačuje nevýraznými ženskými pohlavními znaky. Kromě objemného hrudníku by neměla mít ani ochlupení a její chodidla musí být malá.⁸²

Roku 1971 se Jane a Sergeovi narodila dcera Charlotte. Ta o 15 let později natočí se svým otcem film *Charlotte for Ever*⁸³, ve kterém ztvárňuje jednu z hlavních postav. Gainsbourgova postava, Stan, žije sám s dcerou Charlottou. Její matka zemře během nehody, kterou Stan zavinil. To je příčinou rozporuplného vztahu otce s dcerou. Ve filmu jsou patrné znaky incestního vztahu. Stan se fyzicky sbližuje s Charlottinými kamarádkami, nicméně ke styku s vlastní dcerou nikdy nedochází. Jejich vztah je místy násilný, ale uchovává si určitou něhu. Stan je nešťastný a vědomě se ničí. Charlottu však miluje a respektuje, a proto ke styku nikdy nedochází.

⁷⁸ V sexuálním slova smyslu.

⁷⁹ « Ce qui compte, ce n'est pas par quel côté je te prends. C'est le fait qu'on se mélange. Et qu'on ait un coup d'épilepsie synchrone. C'est ça, l'amour, bébé. Et crois-moi, c'est rare. » *Je t'aime moi non plus* [film]. Réžie Serge Gainsbourg. Francie 1976.

⁸⁰ GAINSBOURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 18

⁸¹ GAINSBOURG, Serge a entretiens avec BAYON. *Gainsbourg raconte sa mort: entretiens avec Bayon*. Rééd. Paris: B. Grasset, 2001. str. 88

⁸² Tamtéž, str. 98 – 99.

⁸³ *Charlotte for Ever* [film]. Réžie Serge Gainsbourg. Francie 1986.

Deklaraci čistoty jejich vztahu pak nacházíme i ve skladbě *Lemon Incest*⁸⁴ z roku 1984:

L'amour que nous n'f'rons jamais ensemble	Láska kterou nikdy nenaplníme
Est le plus beau le plus violent	Je ta nejkrásnější ta nejprudší
Le plus pur le plus enivrant	Ta nejčistší ta nejopojnější

[...]

Charlottu také nakonec nazve „lolitou“, kterou po celý život hledal.⁸⁵

S hledáním „lolity“ je spojena i čistota. Je si vědom její abstraktnosti. Milostný vztah s ní nepovažuje za důležitý, základem je čistota tohoto ideálu, který přirovnává k Tizianovu obrazu *Venuše v zrcadle*⁸⁶. Gainsbourgova „lolita“ je tedy spojena s nevinností. Přesto si je ale vědoma své přitažlivosti i nebezpečí, které s sebou nese:

„Lolita je květinou, která právě rozkvetla a která si začíná uvědomovat svoji vůni i své trny.“⁸⁷

Gainsbourgovy provokace, vystupování i vyjadřování vytvořily u veřejnosti mylné představy o jeho životě. V tvorbě se prolíná reálný život s fikcí. Navzdory své lásce k otci Charlotta později přiznává, že se jí spolupráce s ním líbila, ale někdy ji nutil dělat věci, kterým se bránila. Stěžuje si také na jeho alkoholismus, kvůli kterému byl často nesnesitelný.⁸⁸ Nevinné dítě, Lucien, kterým ve svém nitru je, byl před očima veřejnosti odstrčen postavou Gainsbarra. Sláva ničí jeho osobnost i duši.⁸⁹

⁸⁴ GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle II: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 221 – 222

⁸⁵ PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 35

⁸⁶ LERAY, une interview réalisée par Patrick Chompré et Jean-Luc. *Gainsbourg 5 bis, rue de Verneuil*. Paris: PC, 2001. str. 29

⁸⁷ « Une lolita, c'est une fleur qui vient d'éclorre et qui prend conscience de son parfum et de ses piquants. » GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 9

⁸⁸ Rozhovor dostupný zde : <https://www.20minutes.fr/people/2067443-20170513-charlotte-gainsbourg-pere-faisait-aller-trop-loin-faire-choses-genaient>

⁸⁹ Tamtéž, str. 142

Charles Baudelaire

V této části, věnované Baudelairovi, se zaměříme na básníkův život a to, co podle našeho názoru ovlivnilo nejvíce jeho tvorbu. Částečně po vzoru literárního kritika Sainte-Beuva se pokusíme, stejně jako u Gainsbourga, porozumět jeho osobnosti a připoutat ji po všech stránkách k zemi⁹⁰. Stejně jako Sainte-Beuve se pokusíme vniknout do Baudelairova nitra, spojit dílo s osobou jeho tvůrce a tohoto tvůrce zase s jeho osobním a společenským životem.⁹¹ Vycházet budeme především z knihy *Baudelaire*⁹² Henriho Troyata a studie *Baudelaire, jeho estetika a technika*⁹³ romanisty Otakara Levého.

Vytoužený syn

Charles Baudelaire se narodil 9. dubna 1821 jako druhý syn Josepha-Françoise Baudelaira. Ten se po smrti své první ženy Jeanne-Justine Janinové, s níž zplodil syna Alphonse, znovu oženil za o mnoho let mladší Caroline Archimbaut-Dufařsovou. François Baudelaire vystudoval filosofii a teologii. Krátce působil jako kněz, později se však úřadu zřekl. Jeho vášní se stalo malířství. Jeho byt byl vyzdoben jeho vlastními obrazy a různými uměleckými předměty.⁹⁴

Když nedlouho po svatbě Caroline otěhotní, považuje to François za nový začátek a je naplněn pocitem pýchy a štěstí. Vztahy Alphonse s nevlastní matkou jsou harmonické, stejně jako vztah mezi nevlastními sourozenci. Rodinný život je šťastný, o spokojenost se starají i dvě služky. François často bere Charlese na naučné procházky do Lucemburské zahrady. Snaží se tak v synovi probudit zájem o umění, zatímco ho upozorňuje na krásu tamních soch. Tato idyla je však brzy narušena postupující nemocí otce, který jí nakonec podlehne.⁹⁵

⁹⁰ SAINTE-BEUVE, Augustin. *Podobizny a eseje*. Praha: Odeon, 1969. str. 10

⁹¹ Tamtéž, str. 19 – 20

⁹² TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. Osudy (Mladá fronta).

⁹³ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947.

⁹⁴ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. Osudy (Mladá fronta). str. 7 – 9

⁹⁵ Tamtéž, str. 9 – 10

Zbožňovaná matka

Přes smutek, který malý Charles po smrti svého otce cítí, je také naplněn zvláštní radostí z pocitu, že se pro matku rázem stal jedinou milovanou bytostí. Otec byl soupeřem, se kterým bylo nutno o matčinu přízeň bojovat, a čas, který mu věnovala, byl zároveň časem ukradeným svému synovi. Matka je tedy nyní celá jeho – její objetí, polibky na dobrou noc i parfém, který chlapec s oblibou vdechuje. O každodenní úkony, jako je čištění zubů a česání, se stará služka Mariette. Naproti tomu vše, co je „zahaleno kouzlem půvabu, zábavy a tajemna⁹⁶“, má Charles spojené s osobou matky. Jeho náklonnost k ní roste ze dne na den. Miluje její vůni a eleganci.⁹⁷

Nenáviděný otčím

Období této blízkosti však trvá pouze do doby, kdy se Caroline seznámí s majorem Aupickem. Jeho úspěšná vojenská kariéra se slibně rozvíjela a sotva rok a půl po Françoisově smrti se Caroline znovu provdala. V této době se v Charlesovi začíná rodit potřeba vzpoury proti muži, který si uzurpuje přízeň i tělo jeho matky. Cítí se zrazen.⁹⁸

Rodina je vážená a její sociální postavení příznivé. Aupickova kariéra dodává vojákově patričné sebevědomí, které Charlese rozčiluje. Cítí se být jeho rukojmím, ženský svět, do kterého se tak rád skrýval, je pošpiněn přítomností tohoto muže.⁹⁹

Když je Aupick, tehdy už podplukovník, vyslán do Lyonu, Caroline a Charles se stěhují s ním. Navzdory počáteční radosti z poznávání se Charlesovi zdá později Lyon špinavý a nudný. Je zapsán jako interní žák do královské koleje, kde vládne tvrdá výchova s přísným denním rozvrhem.¹⁰⁰ Charlesovy studijní výsledky jsou velmi rozporuplné. Je nesvědomitý a líný, ale přesto inteligentní, a proto se pohybuje mezi průměrnými žáky. Touží po úspěchu, ale jeho nesoustředěnost mu neumožňuje jeho dosažení. Cítí nechuť a odpor. Kvůli jeho ledabylosti ve studiu ho

⁹⁶ Tamtéž, str. 11

⁹⁷ Tamtéž, str. 12

⁹⁸ Tamtéž, str. 14

⁹⁹ Tamtéž, str. 15 – 16

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 17 – 19

rodiče přestali na koleji navštěvovat. Touha po jejich uznání na nějaký čas donutí Charlese ke svědomité práci. Tato předsevzetí jsou však velmi nestálá a navzdory mnoha slibům, které Charles rodičům dává, se jeho prospěch výrazněji nemění. Naproti tomu Aupickova kariéra je stále slibnější – je povýšen na plukovníka.¹⁰¹

Je možné, aby byla matka na Charlese hrdá tak, jako je na svého manžela? Tato touha motivuje Charlese k vynikajícím studijním výsledkům. Skutečně se mu jednou podaří dostat se na přední místa ve všech předmětech a částečně tak dosáhne vytoužené matčiny něhy. Na delší dobu je ovšem jeho úspěch neudržitelný. Jeho povahová nestálost a s tím spojené rozkolísané výsledky ho stále staví na druhé místo za úspěšným otčímem. Jeden z jeho učitelů hodnotí Baudelaira jako lehkomyšlného a rozháraného studenta, který nemá dost vůle na sobě pracovat.¹⁰² Bude schopen skutečně pracovat ve svém dospělém životě?

Strach z dospívání

Mezitím se Aupickovi stěhují do Paříže. Blížící se konec studií a začátek dospělého života v Charlesovi budí obavy. Jak si najít svoje místo pod sluncem? Co když nemá dostatek schopností se prosadit? Uspěje, zvláště pak v očích matky, která zůstává jeho nejbližší bytostí? Matce se také často vyznává z lásky: „S Tebou si mám stále o čem povídat, Ty mluvíš o práci, já o tom, jak Tě miluji, a jeden jsme potěšením druhému [...].¹⁰³“

Při objevování poezie má pocit, že našel pramen v poušti. Četba Lamartina, Huga a Musseta mu přináší touhu být jako oni. Pro jeho zájem o umění však nemá plukovník Aupick pochopení. Jejich vztah poznamenává i Charlesovo vyloučení z lycea. Snaží se kvůli své matce situaci urovnat, ale nakonec je nucen školu změnit.¹⁰⁴ Trpí odloučením od matky, o studijní úspěchy, které považuje za bezvýznamné, nestojí. Aupick je povýšen na generála. Úzkost, kterou Charles prožívá na konci svých studií, pramení ze strachu udělat první krok do dospělosti.¹⁰⁵

¹⁰¹ Tamtéž, str. 20 – 23

¹⁰² Tamtéž, str. 24 – 27

¹⁰³ Tamtéž, str. 30

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 33 – 38

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 39 – 41

Šilhavá Sára

„Už jako dítě jsem měl v srdci dva protichůdné pocity: hrůzu ze života a nadšení životem. Typické pro lenošného neurasthenika.¹⁰⁶“

Výše zmíněný citát vyjadřuje Baudelairovu rozporuplnost. Usiluje o studijní úspěchy, aby se zalíbil matce, ačkoli veškerá vyznamenání považuje za bezvýznamná. Touží po spokojeném životě v matčině blízkosti, ale cítí se nedoceněn. Počáteční pocit rodinného ukotvení a tím i určité uspokojení z příchodu nevlastního otce nahrazuje žárlivost a zášť. Rozpory se však objevují i v autorově pojetí krásy.

Krása v sobě podle Baudelaira zahrnuje vždy určitou dávku „podivnosti“. Podle jeho stanoviska neexistuje krásno absolutní, ale rozmanité a mnohotvárné. Krása vzbuzuje údiv. Baudelaire chce udivovat a být udivován. Údiv je i efektem, který způsobuje umění a literatura.¹⁰⁷ Podle Baudelairova vnímání člověka existuje v lidské duši nepřeklenutelné rozpolčení. Každý v sobě spojuje „část satanskou“ a „část andělskou.“ Proto i díla, která vyobrazují duševní a tělesnou ohyzdnost člověka, v sobě mohou skrývat prvek věčné, nadpřirozené krásy.¹⁰⁸

Sarah byla židovská prostitutka, se kterou se Baudelaire v raném mládí intimně sblížil. Pro svoji oční vadu si vysloužila označení „Šilhavá Sára“. Právě při styku s ní se nakazil kapavkou. Věří, že se uzdraví pomocí bylinných lektvarů, financovaných nevlastním bratrem Alphonsem. Léčba nakonec pomáhá, nicméně Baudelairův přístup k pohlavním nemocem zůstává lehkovážný.¹⁰⁹ Stýká se i nadále s prostitutkami a později se nakazí i syfilidou. V *Mém srdci obnaženém* dokonce naznačuje, že být nakažený syfilidou je něco, na co by měl být člověk hrdý.¹¹⁰ Je dokladem, že má muž již mnoho sexuálních zkušeností. Věří, že tato choroba není nakažlivá a dá se léčit jodidem draselným a rtutí v pilulkách. Údajně

¹⁰⁶ BAUDELAIRE, Charles. *Důvěrný deník*. Praha: Symposion, 1947. str. 96.

Neurastenie je nervovou slabostí, vyznačující se bolestmi hlavy, depresivní náladou a poruchami soustředění. (HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: J. Budka, 1993. str. 121)

¹⁰⁷ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 83

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 97 – 98

¹⁰⁹ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 41 – 43

¹¹⁰ BAUDELAIRE, Charles. *Důvěrný deník*. Praha: Symposion, 1947. str. 83

se také vyléčený poté těší lepšímu zdraví než před příchodem nemoci. Proto svůj způsob života nemění.¹¹¹

Co Baudelaira přitahuje na ženě, o níž by se jako o „krásné“ vyjádřil málokdo? Dle Henriho Troyata to může být právě její ošklivost a sešlost, neštěstí a neřest. Ze spojení ohavnosti s rozkoší se totiž požitek stává intenzivnějším. Je to jeho způsob provokace, neboť opovrhuje vším, co společnost považuje za krásné.¹¹² Snad toto opojení odpudivou ženou souvisí i s Baudelairovou potřebou „podivnosti“, která s sebou nese i originalitu a nekonvenčnost. Jeho potřeba chlípnosti a ohavnosti se odráží i v básni *Když s hroznou židovkou*¹¹³:

Když s hroznou židovkou jsem jednu noc spal zase,

jak mrtvý s mrtvolou s ní sblížen bokem svým,

já snil jsem, znechucen tím tělem prodejným,

o kráse truchlivé, již chtíč můj vyhýbá se.

A v duchu zhléd' jsem ji stát v celé její slávě,

zře její krásný zrak, jak ocel sršící,

a kučeravý vlas, tu vonnou přilbici,

jež pouhou vzpomínkou mě rozpaluje žhavě.

[...]

jen kdybys mohla kdy, ty kněžno z kamene,

o jednom večeru v pláč tichých slzí skrýti

lesk temných zřítelnic, jež chladně tak ti svítí!

Scéna Šilhavé Sárý, se kterou ukájí svoji milostnou touhu, je zahalena do tmy. Básník, jehož pocity jsou rozpolceny mezi znechucením touto osobou a vzrušením, sní po boku této odpudivé bytosti o truchlivé kráse. Ta je však pyšná a nepřístupná, a tak v sobě skrývá i jistou vznešenost. Láska k ženě, kterou tato báseň vyobrazuje, však zůstává nenaplněnou a tím i posvátnou. Tato nedostupná žena,

¹¹¹ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 72

¹¹² Tamtéž, str. 43

¹¹³ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 63. Překlad Svatopluk Kadlec.

„kněžna z kamene“, připomíná dokonalost antické sochy. Obdivuje vůni její černé hřívy, a i vzpomínky na její krásný pohled v něm vyvolávají touhu být v její blízkosti.

Ačkoli po její lásce velmi touží, milostné naplnění je nedosažitelné. Není to však chťič, co by Baudelaira k této ženě přitahovalo. Jde spíše o tichý obdiv. Naproti satanskému protipólu, který je reprezentován Sárrou, se tedy nejspíše nachází představa básnickovy matky, kterou navzdory místy napjatému vztahu velmi miloval. Kult matky zůstává pro Baudelaira svatý.¹¹⁴ Přesto se postupem let jejich vztah mění. Pro malého Charlese představovala nehmotnou, svůdnou bytost. Smyslem života této ženy byla právě péče o něj. To se ale změnilo s Aupickovým příchodem. Zjistil, že muže k ženě neváže jen tichý obdiv, ale i jisté tělesné potřeby. Generál se tak stal jeho konkurentem a matka „obyčejnou“ ženou s nečistými potřebami.¹¹⁵

Zadlužený dandy

Baudelairova nestálost a lehkovážnost jsou příčinou jeho četných finančních starostí. Kapesné od rodičů mu nestačí, přesto si potrpí na elegantní a luxusní oblečení. Jeho okolí ho vnímá jako vždy upraveného člověka s vytříbeným jazykem.¹¹⁶ Hromadí dluhy, které není schopen splácet, proto v dopisech neustále žádá matku nebo nevlastního bratra o různé půjčky. Ty však nikdy nesplatí a s každým dopisem žádá o další. Východiskem z této situace měla být zámořská plavba, během které by se Charles vykořenil ze svých pochybných známostí a dosavadního způsobu života.¹¹⁷ Nalodí se tedy na Plachetnici jižních moří. Cílem cesty je Kalkata.¹¹⁸ Během této plavby dochází k situaci, popisované v básni *Albatros*¹¹⁹. Kapitán ptáka sestrelí a námořníci ho surově hodí na palubu. Přiváží ho za nohu a různými způsoby ho týrají. Baudelaire, který ve zvířeti vidí jisté podobnosti se svojí osobou, vyvolá toto chování vztek, vrcholící pěstmi a kopanci.¹²⁰ Albatros je „vládcem blankytů“, ale jakmile stojí na zemi, jeho pružnost

¹¹⁴ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 73

¹¹⁵ Tamtéž, str. 51 – 52

¹¹⁶ Tamtéž, str. 46

¹¹⁷ Tamtéž, str. 50

¹¹⁸ Tamtéž, str. 53 – 54

¹¹⁹ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 19

¹²⁰ Tamtéž, str. 55

se ztrácí a velká křídla, která mu dovolují se vznášet, se stávají překážkou při chůzi. Baudelaire se považuje za výjimečného, ačkoli budí posměch. Jeho neschopnost vést normální život je daná naprostou odlišností jeho osobnosti. Je nepraktický, nadřazený, společností opovrhuje, stejně jako ona jím.

Plavba však nesplní očekávání a Charles se předčasně vrací do Francie. S plnoletostí přichází také možnost svobodného nakládání s dědictvím po otci. Začne utrácet značné sumy za zbytečné předměty a jeho dluhy stále rostou. Stěhuje se do hotelu Pimodan na nábřeží d'Anjou. Kvůli mrhání penězi je ustanoven soudní dohled, který zabraňuje Charlesovi v bezmezném utrácení. Baudelaire obviňuje matku z útoku na vlastní osobu a tvrdí, že ho ponížila. Zároveň však cítí úlevu – nemusí se zatěžovat finančními starostmi a zbyde mu více času pro psaní.¹²¹

Navzdory finančním těžkostem však zůstává Baudelaire nezvykle elegantní. Théophile Gautier ho popisuje jako střízlivého dandyho, který se po oholení podobal spisovateli Lawrenci Sternovi, přičemž tuto podobu ještě umocňovalo Baudelairovo opírání ukazováčku o spánek.¹²² Dbá někdy až přehnaně na zdvořilé vystupování a používá nejvybranější výrazy. Přitom se ale dopouští různých výstředností. Podle Gautiera je Baudelaire dandym, který se ocitl v bohémském prostředí, zvláště pak v hotelu Pimodan, v němž byl ubytován.¹²³ Co ale ve skutečnosti znamená být dandym?

Tento pojem pochází z anglického slova „dandy.“ V Anglii se dandismus objevil v 18. století. Vyznačuje se smyslem pro eleganci a vytříbenost, týkající se způsobu oblékání, ale také gest. Podle Barbeyho d'Aurevilly je dandysmus způsob bytí. Hlavním představitelem je slavný anglický dandy George Brummel (1778-1840), který byl autoritou v oblasti módy a elegance na dvoře anglického krále. Mezi dalšími můžeme jmenovat Lorda Byrona a Oscara Wilda, z francouzských představitelů potom Musseta, Balzaca a Baudelaira.¹²⁴

¹²¹ Tamtéž, str. 65 - 70

¹²² GAUTIER, Théophile. *Charles Baudelaire*. 2., upr. a rozšíř. vyd. Praha: Kra, 1995. str. 6

¹²³ Tamtéž, str. 8

¹²⁴ FRANÇOIS AGUETTAZ, Stéphane Audeguy a SOUS LA DIR. DE CLAUDE ETERSTEIN. *La littérature française de A à Z*. Nouv. présentation. Paris: Hatier, 2004. str. 124

Baudelairova sbírka esejů *Le Peintre de la vie moderne*¹²⁵ poskytuje rozsáhlou definici pojmu dandy. Podle básníka jde o bohatého, zahálčivého a znučeného muže, který byl už od mládí zvyklý na přepych. Ostatní mu byli vždy podřízeni. Tato životní zkušenost mu umožňuje soustředit se pouze na eleganci. Úloha těchto bytostí je redukována na kultivaci vlastní krásy, uspokojování svých vášní, citění a myšlení. Mají čas i peníze.

Zájem o eleganci a dokonalé oblečení je ve skutečnosti potřebou demonstrovat aristokratickou nadřazenost svého ducha. Jde tedy o udržování odstupu, potřebu originality a v určitém smyslu, ustanovení kultu osobnosti. Podle Baudelaira, dandy nemůže být nikdy vulgární: „Dandy má se snažit být stále vznešený. Je povinen žít i spát před zrcadlem.“¹²⁶

Umělé ráje

Baudelairova umělecká tvořivost a inspirace pramení ze zvláštních psychických stavů. Tyto stavy se vyznačují pocity hlubokého štěstí, vnitřního napětí a duchovního osvícení. Nebývají vyvolány žádnou definovatelnou příčinou a nejsou výsledkem rozumného stylu života, neboť mohou následovat i po „trestuhodných orgiích obraznosti, po sofistickém zneužívání rozumu.“¹²⁷ Vyznačují se pocitem duševní životnosti. Tyto stavy ducha nezažívají jen umělci, ale všichni lidé. K vytvoření uměleckého díla je nutné plné soustředění ducha.¹²⁸ Co tedy přivedlo Baudelaira k vytvoření studie *Umělé ráje*, týkající se stavů drogového opojení?

V Pimodanově paláci se Baudelaire spřátelil s příslušníky pařížské bohémy, včetně s o deset let starším Théophilem Gautierem. Nacházel se zde i Klub hašišistů¹²⁹. Baudelaire se užívání drog oddával nejprve ze zvědavosti. Šířilo se i mínění, že právě díky nim nachází inspiraci pro své básně. To však Gautier popírá.¹³⁰ V *Básni o hašiši*¹³¹ zmiňuje Baudelaire pojem „umělý ráj“. Těmito slovy vyjadřuje Charles Baudelaire stav nejvyššího blaha, kterého je člověk

¹²⁵ *Malíř moderního života* (1863), dostupné na: <https://web.archive.org/web/20110716004858/http://baudelaire.litteratura.com/?rub=oeuvre&srub=-cri&id=29&s=1>

¹²⁶ BAUDELAIRE, Charles. *Důvěrný deník*. Praha: Symposion. str. 62

¹²⁷ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 12

¹²⁸ Tamtéž, str. 12 – 13

¹²⁹ GAUTIER, Théophile. *Charles Baudelaire*. 2., upr. a rozšíř. vyd. Praha: Kra, 1995. str. 69

¹³⁰ Tamtéž, str. 49

¹³¹ BAUDELAIRE, Charles a Zbyněk RYBA. *Báseň o hašiši*. Praha: Volvox Globator, 1991.

schopen dosáhnout pomocí omamných látek: „Ostatně tento kouzelný, zvláštní stav, kdy jsou všechny síly v rovnováze, kdy obrazotvornost je sice zázračně mohutná, ale nevtlačí za sebou náš smysl pro mravnost do nebezpečných dobrodružství, kdy vzácná senzibilita není mučena chorými nervy, které jsou obvyklými rádci zločinu nebo zoufalství, stav, kdy tento zázračný stav nemá předběžné příznaky, je nepředvídaný jako přízrak.“¹³² “

Baudelaire vidí v tomto stavu příležitost k chvilkovému úniku od „svého příbytku uplácaného z bláta.“¹³³ Zajímají ho účinky této drogy, užitek, který s sebou její užívání nese, i nemravnost a honba za klamným ideálem.¹³⁴

Jeanne Duvalová

Opakem dandyho je podle Baudelaira žena. Má z ní proto jít strach:

„Žena má hlad – i chce se jí jíst; má žízeň –

i chce se jí pít.

Je v říji – i chce se jí býti o.....

Je mi to zásluha!

Žena je „jaká od přirození je“ – hnusná totiž.

A vždy – protikladem k dandymu – je vulgární.“¹³⁵

Téma vulgárnosti je úzce spojeno i s básníkovou náklonností k mulatce Jeanne Duvalové. Tato Baudelairova milenka se stala inspirací mnoha básní a byla i vhodným prostředkem k provokaci upjatých měšťáků. Její černé vlasy a tmavá pleť básníka okouzly. Je protikladem jeho matky, a té se proto svojí vášní k Jeanne básník nijak nezpronevřuje. V matce obdivuje anděla, v Jeanne ďábla.¹³⁶ Jeanne je živočišná, ale i odevzdaná, netečná, otrávená a pohrdající. Její nevypočitatelnost a zlověstnost je společná všem ženám na světě.¹³⁷ Navzdory

¹³² GAUTIER, Théophile. *Charles Baudelaire*. 2., upr. a rozšíř. vyd. Praha: Kra, 1995. str. 6

¹³³ Tamtéž, str. 6

¹³⁴ BAUDELAIRE, Charles a Zbyněk RYBA. *Báseň o hašiši*. Praha: Volvox Globator, 1991. str. 8

¹³⁵ BAUDELAIRE, Charles. *Důvěrný deník*. Praha: Symposion. str. 60 – 61

¹³⁶ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 73

¹³⁷ Tamtéž, str. 74

Jeannině vulgaritě a omezenosti je Baudelaire v její plné moci.¹³⁸ Není to však intelligence, co by Baudelaire u žen oceňoval. Může být i na škodu, neboť hloupost přidá na půvabu, „propůjčuje zrakům onu zasmušilou průzračnost černavých jezer a onen pokoj a klid tropických moří [...]. Hloupost vždycky uchovává krásu – oddaluje vrásky.¹³⁹“

Ačkoli je jejich láska spíše soubojem, kouzlo této „černé Venuše“ Baudelaira ovlivnilo navždy. Vidí v ní vtělení krásy, ačkoli je zosobněním hříchu a krutosti.¹⁴⁰ Boj lásky s nenávisí se promítá i v básni *Ach, já tě zbožňuji*¹⁴¹. Uvedme druhou strofu této skladby:

Já k tobě plazím se a ženu v útoku
jak červi k mrtvole, pln krutých úskoků,
a mám tě k smrti rád, ty stvůro srdcepusť,
až k oné chladnosti, s níž krása tvá mně vzrůstá!

Ve francouzském originále se setkáváme se slovem „chérir¹⁴²“, vyjadřujícím něžnou lásku k dané ženě. Právě ona je ale i nesmiřitelným nepřítelem a krutým zvířetem, které ukazuje básníkovi svoji chladnou tvář, avšak pro její chlad ji básník zbožňuje.

Paní Sabatierová

Mulatčina přitažlivost se postupem času vytrácí. Baudelaire ji živí, je nešťastný z jejího alkoholismu a hlouposti. Její kdysi vzrušující zevnějšek zestárl a má hrubé tělo plné vrásek. Kromě toho si neváží všeho, co pro ni básník dělá a považuje ho za svého sluhu. Není možné s ní konverzovat o literatuře ani politice, o Baudelairovu práci se nezajímá. Nechce se ničemu naučit, a pro její jednoduchost dojde básník k závěru, že jediná věc, která má schopnost dodat samici intelektuální schopnosti, je utrpení spojené s porodem dítěte.¹⁴³

¹³⁸ Tamtéž, str. 78

¹³⁹ BAUDELAIRE, Charles. *Důvěrný deník*. Praha: Symposion, str. 15 – 16

¹⁴⁰ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 221

¹⁴¹ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 49

¹⁴² BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du Mal*. France: Éditions Gallimard, 1964. str. 38

¹⁴³ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 116 – 117

Na zcela jiné intelektuální úrovni je Apollonie Sabatierová, vlastním jménem Aglaé-Joséphine Savatierová. Okouzlovala převážně svým přirozeným půvabem a krásným hlasem. „Prezidentka“, jak ji přezdíval Théophile Gautier, měla vysokou souměrnou postavu, půvabné ruce a husté kaštanové vlasy. Světlá pleť, malá ústa a oduševnělý výraz ve tváři se snoubil se světlem a štěstím, jejichž atmosféru kolem sebe vytvářela. Její vkusný a osobitý styl oblékání zdůrazňoval dokonalou stavbu těla, díky níž se stala modelem pro sochu Žena uštknutá hadem Augusta Clésingera.¹⁴⁴ Mramorová socha kypré ženy v poloze prozrazující prožívání nejvyšší rozkoše způsobila poprask.

Paní Sabatierová pořádala večere, kterých se kromě Baudelaira účastnili i Flaubert, Gautier nebo bratři Goncourtové. Pro svoji eleganci a smysl pro humor měla řadu obdivovatelů. I Baudelaira tato žena fascinuje. Spolu s anonymními lístky skládá na její počest básně, které jí posílá.¹⁴⁵ Představuje podle něj protipól „černé Venuše“, její půvab je „andělský“ a „dětský“, je krásnou iluzí. Její význam je také duchovní – je básníkovou Madonou.¹⁴⁶ Baudelaira její veselost přitahuje, ačkoli on sám je spíše zádumčivý. Klade si proto otázku, zda tato bytost zná hrůzu a strach:¹⁴⁷ „Ó hravý anděle, zda znáte trýzeň muky, [...]?“ I v básni *Té, která je příliš veselá*, Baudelaire jako by své múze vyčítal její bezstarostnost. Její veselí ho dráždí a kvůli němu cítí místy k paní Sabatierové i zášť. V jednom z dopisů se však svěří: „Jste pro mne nejen nejpříťažlivější ženou – ze všech žen –, ale navíc nejdražší a nejcennější pověrou. [...]“¹⁴⁸

Marie Daubrunová

Herečka Marie Daubrunová, blondýna se světlou pletí a zelenýma očima, byla milenkou básníka Théodora de Banvilla. Účinkuje v divadle la Gaîté. Baudelaira uchvátila, jeho zbožňování je téměř naivní a začne herečku přirovnávat k panně Marii. Ačkoli nemá peníze, zve herečku na večere a kupuje jí dárky. Herečka však později začíná žít s Banvillem a Baudelaire žálí.¹⁴⁹ Přeje si

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 125 – 126

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 126 – 127

¹⁴⁶ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 221 – 222

¹⁴⁷ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 82

¹⁴⁸ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 129

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 130 – 134

být milován. V průběhu let se Baudelairova láska stává něžnější, vzpomínky na mateřskou lásku v něm budí touhu po dětské nevinnosti. Nečeká milostné naplnění, touží především po citu. Zůstává v tomto směru dítětem, žadonicím o matčino objetí.¹⁵⁰

Choré květy

Druhé císařství přineslo Francii moderní podobu, ale pro umělce se stala symbolem ztráty smyslu pro umění a kulturu. Nastává období, kdy jsou peníze zdrojem potěšení a honba za nimi je takřka všudypřítomná. Vznikla rozšířená vrstva spořivých měšťáků, kteří žili své poklidné životy a o knihy a vzdělanost se příliš nezajímali.¹⁵¹ Mnozí básníci však odmítají poezii degradovat na obyčejný produkt denní spotřeby. Odmítají měšťáckou společnost a její utilitarismus. Vzniká proto lartpouarlartismus. Tento směr neuznává jiné funkce umění než estetické.¹⁵²

Ani Baudelaire nepřijímá soudobé uctívání pokroku a vědy. Pohrdá penězi, společenským postavením i užitečností.¹⁵³ Proto i jeho vrcholnou sbírkou *Květy zla* prostupuje přesvědčení, že v životě nelze dosáhnout opravdového štěstí. Všudypřítomná jsou témata rozkladu, smrti a zmaru. Z ošklivosti však umí básník vytěžit i krásu. Dokonalost formy a krása veršů jsou v ostré opozici vůči jejich obsahu.

V Baudelairově duši se také prolínají protichůdné pocity a potřeby. Paní Sabatierová a Marie Daubrunová vyvolávají touhu po něze a ideální lásce, a potřeba neřesti a násilí je vyvolávána Jeanne Duvalovou. Literatura však podle něj měla být zcela nezávislá na morálce.¹⁵⁴ Úředníci ale považují knihu za urážku mravopočestnosti, církve i vlasti, neboť oslavuje chlípnost, satanismus a sprostotu.¹⁵⁵ Baudelaire prohlašuje, že se cítí nevinný, přesto je odsouzen k pokutě ve výši tří set franků. Navíc je nucen vyřadit některé básně.¹⁵⁶ Soudním

¹⁵⁰ Tamtéž, str. 134

¹⁵¹ FRYČER, Jaroslav. *Neznámý parnas*. Odeon, 1988. str. 32

¹⁵² Tamtéž, str. 69

¹⁵³ ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátku po současnost I*. Brno: Host, 2012. str. 376

¹⁵⁴ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. str. 142

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 143

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 149

procesem se však Baudelairovo jméno dostalo do povědomí veřejnosti. Je pro ni spíše „pochybným individuem posedlým ďáblem“, ale znají ho všichni.¹⁵⁷ Dovolilo Baudelairovi vydání díla vnitřní očistu od negativních emocí, nebo byla kromě této katarze cílem i provokace přízemní společnosti, která ho nepřijímala?

Zakončeme teoretickou část naší práce krátkou anekdotou: Gérard de Nerval se prochází v pařížském Palais-Royal a namísto psa za sebou vláčí mořského kraba na modré stužce. Lidem, kteří se nad tím pozastavují, bezelstně odpovídá: „Co se smějete? Procházíte se se svými psy, kočkami a jinými domácími zvířaty, která jsou hlučná a špinavá, ale můj krab je zvíře něžné, půvabné a čisté, ani neštěká, ani nekouše a zná nadto tajemství moře.“¹⁵⁸

Gérard de Nerval nikdy nepatřil mezi výtržníky a cyniky. U Baudelaira s Gainsbourgem by se však dala provokace považovat za životně důležitou. K čemu provokace slouží a odkud se bere silná touha po ohromení měšťáků? Podle Gainsbourga je zdrojem pro duel, revoltu, ale také spojení a přátelství. Je to způsob, jak dát vědět o své existenci, podnět k výměně názoru:

„Pro mě je provokace dynamika. Mám chuť lidmi zatřást. Když s lidmi zatřesete, vypadnou z nich nějaké mince, občanka, vojenská knížka... Pořád se něco děje. Když neprovokuji, nemám už co říct.“¹⁵⁹

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 156

¹⁵⁸ NERVAL, Gérard de. *Sylvie: Aurelie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957, str. 7

¹⁵⁹ « Pour moi la provocation est une dynamique. J'ai envie de secouer les gens. Quand vous secouez les gens, il en tombent quelques pièces de monnaie, des pièces d'identité, un livret militaire... Il y a toujours quelque chose qui se passe. Si je ne provoque pas, je n'ai plus rien à dire. » GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocos et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 112

Pojetí ženy u Gainsbourga

Ve svém spisu O kritické metodě vysvětluje Sainte-Beuve, že pochopení člověka a jeho povahy budou vždy představovat složitý úkol. Tato složitost je dána širokým spektrem možných kombinací a především lidskou svobodou. Literární tvorba je však podle něj od osobnosti neoddělitelná. Proto studium literatury vede i ke zkoumání autorova života.¹⁶⁰ Od Sainte-Beuvovy doby už uběhlo více než 200 let a stav poznatků o lidské duši už se nedá označit za „anekdotický,“¹⁶¹ její zkoumání ale nadále zůstává spleť.

Pro Sainte-Beuvovu kritiku je charakteristická absence teoretické opory. Je spíše historická a klade důraz na jednotlivce. Sainte-Beuve je dobrým soudcem, ale „soudcem bez zákoníku.“ To, čím chápe a analyzuje, je intelekt.¹⁶² Zcela zásadní je jeho potřeba chápat. Důkladné pochopení díla a umění si vysvětlit jeho význam jsou důležitější než konečný soud. Jeho schopnost vžít se do osobnosti autora je základem Sainte-Beuvovy kritiky¹⁶³. Spisovatel je zkoumán v mnoha ohledech – důležitá je jeho rasa, jeho rodiče, děti i přátelé. Podstatný je i každodenní způsob života. Nesmíme zapomenout ani na vztah k ženám, penězům a případné neřesti.¹⁶⁴

Sigmund Freud považuje dílo za pomyslné uspokojení nevědomých tužeb.¹⁶⁵ Na základě kterých zkušeností a osobních vzpomínek autor své dílo vytvořil? Podobně jako Sainte-Beuvova kritika se i psychoanalýza zabývá autorovou biografií, na jejímž základě dílo analyzuje. Také pro Freuda je podstatné nashromáždit co nejvíce detailů života tvůrce.¹⁶⁶

Neodvažujeme se porovnávat Sainte-Beuvův analytický intelekt s tím naším. Pokusíme se přesto analyzovat vybrané Gainsbourgovy a Baudelairovy texty s ohledem na životní zkušenosti a prožitky obou autorů. Platí Sainte-Beuvova myšlenka, která tvrdí: „Jaký strom, takový plod“¹⁶⁷? Začneme Sergem Gainsbourgem.

¹⁶⁰ SAINTE-BEUVE, Augustin. *Podobizny a eseje*. Praha: Odeon, 1969. str. 215

¹⁶¹ Tamtéž, str. 216

¹⁶² Tamtéž, str. 24

¹⁶³ Tamtéž, str. 18 – 19

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 21 – 22

¹⁶⁵ TADIÉ, Jean-Yves. *La critique littéraire au XXe siècle*. Paris: P. Belfond, 1987. str. 131

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 132 – 133

¹⁶⁷ SAINTE-BEUVE, Augustin. *Podobizny a eseje*. Praha: Odeon, 1969. str. 20

Co je to láska?

Jak už jsme zjistili v naší bakalářské práci, značná část Gainsbourgovy tvorby¹⁶⁸ se věnuje ženám. Na příčiny autorova ambivalentního vztahu k nim jsme narazili v první části této práce. Ženy i láska tvoří základ jeho díla. Co je však láska?

Jako u značného množství každodenně používaných pojmů, i definice slova „láska“ není zdaleka tak zřejmá, jak se může zdát. Americký psycholog Harold Kelley lásku vymezil jako způsob vytváření blízkého vztahu mezi dvěma jedinci. Je intenzivní, častou a mnohotvárnou závislostí. Existují tři formy lásky: romantická a vášnivá láska, pečující a klidná láska a dospělá, zralá láska. Pečující láska staví na první místo potřeby partnera a plnění jeho přání, zatímco základní složkou zralé lásky jsou důvěra a tolerance.¹⁶⁹ U romantické lásky stojí v popředí potřeba ega. Člověk chce druhého vlastnit, je na něm závislý. Partner je často idealizován a vztah je doprovázen bouřlivou vášnivostí. Její trvání má však od věčnosti velmi daleko, ačkoli je s ní často spojováno. Proto je tento druh lásky povahově blízký i francouzskému výrazu pro sexuální vyvrcholení – „petite morte“. Na vztah poté dopadá rutina, případně dojde k odloučení.¹⁷⁰

Vraťme se ale ke Gainsbourgovi a jeho vnímání pojmu „láska“. Ve filmu *Slogan*¹⁷¹ říká prostřednictvím stejnojmenné postavy, že život je neustále se střídajícím pohybem mezi touhou a znechucením¹⁷². Tato myšlenka, kterou převzal Gainsbourg od spisovatele Bossueta, vyjadřuje i jeho vztah k lásce. Jeho nejistá duše se neustále potácí mezi hořkostí, která mizí, ale vzápětí se znovu objevuje. Bossuetovu myšlenku zahrnuje i do šansonu *Un poison violent, c'est ça, l'amour*.¹⁷³ Je láska pro Gainsbourga skutečně jedem? Ve filmu *Je t'aime moi non plus*¹⁷⁴ říká jedna z hlavních postav, že láska je slepá, ale její hůl je bonbonově růžová.¹⁷⁵ Gainsbourg se hledá. Cítí hlubokou touhu být milován, ale jeho strach

¹⁶⁸ Všechny uvedené Gainsbourgovy texty přeložila autorka této práce.

¹⁶⁹ BROCKERT, Siegfried. *Encyklopedie pro rodiče*. Vimperk: Papyrus, 1996. str. 105 – 107

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 107

¹⁷¹ *Slogan* [film]. Režie Pierre Grimblat. Francie 1969.

¹⁷² « Aussi qu'est-ce autre chose que la vie des sens, qu'un mouvement alternatif de l'appétit au dégoût, et du dégoût à l'appétit ; l'âme flottant toujours incertaine entre l'ardeur qui se relentit et l'ardeur qui se renouvelle [...] »

¹⁷³ Láska je nebezpečný jed

¹⁷⁴ *Je t'aime moi non plus* [film]. Režie Serge Gainsbourg. Francie 1976.

¹⁷⁵ L'amour est aveugle et sa canne est rose bonbon.

ze zrady a odmítnutí mi nedovoluje prožívat život naplno a přijímat lásku beze strachu. Tento rozpor vyjadřuje i titul jedné z jeho skladeb: *Fuir le bonheur de peur qu'il ne se sauve*¹⁷⁶. Než o štěstí samovolně přijít, je lepší před ním utéct:

Fuir le bonheur de peur qu'il ne se sauve	Utéci štěstí ze strachu, že prchne
Que le ciel azuré ne vire au mauve	Že azurové nebe zfialoví
Penser ou passer à autre chose	Lepší je jít dál nebo
Vaudrait mieux	Myslet na něco jiného
[...]	[...]

Text této písně reflektuje Gainsbourgův životní postoj. Snad i proto zazněla z úst Catherine Deneuve její slova na Gainsbourgově pohřbu.¹⁷⁷

Nenechat proniknout lásku příliš hluboko do srdce. Pak může člověka zotročit. Účinnou zbraní je cynismus. Láska je hrou, fraškou, na které se můžeme podílet. Citujme několik veršů písně *La recette de l'amour fou*¹⁷⁸:

[...]	
Jouez la farce du grand amour	Hrajte frašku velké lásky
Dites « jamais » dites « toujours »	Říkejte „nikdy“ říkejte „vždy“
Et consommez	A naplňte ji
Sur canapé	Na kanapi
[...]	

Účelem této hry je tedy intimní sblížení. I výklady samotného výrazu „consommer“ jsou velmi různorodé. Toto sloveso vyjadřuje činnost, během níž dochází k završení a dokončení nějakého jednání. Skrývá v sobě ale i náznak určité destrukce. To, co je zkonsumováno, není zničeno ve svém základu, ale stává se nepoužitelným.¹⁷⁹ Po milostném spojení se osoba, s níž k němu došlo,

¹⁷⁶ GAINSBORG, Serge. *Mon propre rôle II: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 174

¹⁷⁷ Článek dostupný zde : <https://www.humanite.fr/node/19531>

¹⁷⁸ Recept na bláznivou lásku, text dostupný zde: GAINSBORG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 38 – 39

¹⁷⁹ Dostupné zde : <http://www.cnrtl.fr/definition/consommer>

stává nezajímavou. Není i tato mělkost citů ukazatelem Gainsbourgova krunýře, který ho chránil před zraněním?

Ztracená láska

V létě roku 1938 pracoval Joseph Ginsburg jako pianista v přímořském městečku Trouville. Právě tam se začíná odehrávat Lucienovo celoživotní hledání „lolity“, kterému se podrobněji věnovala naše předchozí práce. Připomeňme si proto příběh jen krátce.

První pocit zamilovanosti, který kdy zažil, zastihl Luciena na písěčné pláži, zatímco se z reproduktorů ozývala slova Trenetovy písně *J'ai ta main*¹⁸⁰. Tehdy desetiletého Luciena okouzila osmiletá holčička Béatrice. Čistota a nevinnost Lucienovy vášně zůstaly neohroženy, neboť k dalšímu kontaktu mezi dětmi nedošlo. Právě nevinnost a čistota jsou pro toto setkání příznačné. Tajemná a mlčenlivá Béatrice, o jejímž životě Lucien nic neví, se stává předlohou pro řadu ženských hrdinek, které stvořil.¹⁸¹ Příběhy Melody Nelsonové a Marilou jsou analyzovány v bakalářské práci.

Postava Béatrice se stala základem Gainsbourgovy milostné mytologie.¹⁸² Pro Gainsbourga představovala nesmrtelnost i smrtelnost zároveň: „V osmi letech byla nesmrtelná. V devíti letech zemřela, protože jsem ji už nikdy neviděl.“¹⁸³ S tím souvisí i hledání absolutní krásy. Lolita, dívka s počínajícími ženskými rysy, pro Gainsbourga tuto krásu představovala. Stejně jako je Humbert Humbert poznamenán setkáním s Annabel, zůstává obraz malé Béatrice po celý život v Gainsbourgově duši¹⁸⁴:

Les amours perdues

Ztracené lásky

Ne se retrouvent plus

Se znovu nesetkají

Et les amants délaissés

A opuštění milenci

¹⁸⁰ Mám tvoji ruku

¹⁸¹ SALGUES, Yves. *Gainsbourg ou la provocation permanente*. Paris: Lattès, 1989. str. 59 – 61

¹⁸² Tamtéž, str. 62

¹⁸³ « Elle était immortelle à huit ans. Elle est morte à neuf puisque je ne l'ai jamais revue. »

Tamtéž, str. 61 – 62

¹⁸⁴ Skladba *Les amours perdues*, celý text dostupný zde: GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 58 – 59

Peuvent toujours chercher
[...]

Mohou stále hledat
[...]

Nepřístupná milenka

Kromě vlastních textů zhudebňoval Gainsbourg často i básně ostatních autorů. Nepochybně si však vybíral texty, které odpovídají jeho pocitům. Za všechny jmenujme sonet Félix Arverse nebo Mussetovu báseň *La nuit d'Octobre*. Nejprve uvádíme první dvě strofy Arversova sonetu¹⁸⁵:

Ma vie a son secret, mon âme a son mystère

Můj život má své tajemství, má
duše má své záhady

Un amour éternel en un moment conçu.

Věčnou lásku počatou v jednu
momentu

Le mal est sans espoir, aussi j'ai dû le taire

Ale beznadějnou, tak jsem
musel mlčet

Et celle qui l'a fait n'en a jamais rien su.

A ta, která ji způsobila, o tom
nic nevěděla

Hélas ! j'aurai passé près d'elle inaperçu

Běda, prošel jsem kolem ní
nespatřen

Toujours à ses côtés, et pourtant solitaire,

Pořád po jejím boku, avšak
osamělý

Et j'aurai jusqu'au bout fait
mon temps sur la terre

A až do konce jsem strávil svůj
čas na zemi

N'osant rien demander et n'ayant rien reçu.

Aniž bych o cokoli požádal a
aniž bych cokoli dostal

[...]

[...]

¹⁸⁵ *Le Sonnet d'Arvers*, zhudebněná verze zde: <https://www.youtube.com/watch?v=zxqrVjJhTis>

Odráží se snad v této básni i Gainsbourgovo setkání s Beatricí? Je tímto tajemstvím věčné hledání lásky z dětství? Je vyjádřená beznaděj i předpokladem k idealizaci a zabstraktnění celoživotně hledané „lolity“? Podívejme se na část skladby *La Noyée*¹⁸⁶:

Tu n'en vas à la dérive	Jsi unášena proudem
Sur la rivière du souvenir	Řeky vzpomínek
Et moi, courant sur la rive,	A já běžím po břehu
Je te crie de revenir.	A křičím: Vrat' se !
[...]	[...]

Mrtvola ženy se však neustále vzdaluje. Je si vědom, že fantom této ženy je prchajícím klamem, stále však zůstává v jejím područí :

Tu n'es plus qu'une pauvre épave	Jsi už jen ubohým vrakem
Chienne crevée au fil de l'eau	Chcípou fenou v proudu vody
Mais je reste ton esclave	Ale zůstávám tvým otrokem
Et plonge dans le ruisseau	A nořím se do stoky
[...]	[...]

Mrtvá žena, jíž pohrdá, je stále jeho paní. Misogynie, která je zde patrná, je výsledkem milostného zklamání. Toto zklamání však básníkovi nebrání v neustálém boji, a ač mnohokrát zklamán, stále následuje určitou nedosažitelnou představu.

¹⁸⁶ Utonulá, celý text dostupný zde: <https://www.paroledechanson.net/serge-gainsbourg/la-noyee>

Zkažená milenka

Ačkoli tvrdí, že byl od třinácti let zneklidňován zvířecí touhou po sexuálním styku¹⁸⁷, žena není u Gainsbourga jen objektem erotické touhy. Ve skutečnosti často trpí svojí přehnanou stydlivostí. Ženám vyčítá jejich pokrytectví, vulgaritu i povrchnost. Výčitka poté může znít takto¹⁸⁸ :

Tu es belle vue de l'extérieur	Jsi krásná, viděno z vnějšku
Hélas je connais tout ce qui se passe à l'intérieur uvnitř	Bohužel ale vím, co se děje
C'est pas beau même assez dégoûtant nechutné	Není to hezké, dokonce dost
Alors ne t'étonne pas	Tak se nediv
Si aujourd'hui je te dis va-t'en	Když ti dnes řeknu : odejdi !
[...]	[...]

Duševní krása ženy zdaleka neodráží krásu jejího zevnějšku. Žena je vnímána jako neupřímná a její úmysly jsou nekalé. Gainsbourg je odhodlán ji vyhnat. Žena je původcem všeho zla¹⁸⁹ :

Honte à toi qui la première	Hanbu na Tebe, kvůli které jsem
M'as appris la trahison,	Prvně poznal zradu
[...]	[...]
Honte à toi, femme à l'œil sombre,	Hanbu na Tebe, ženo s temnými očima

¹⁸⁷ SALGUES, Yves. *Gainsbourg ou la provocation permanente*. Paris: Lattès, 1989. str. 371

¹⁸⁸ *Vu de l'extérieur*, zdroj: GAINSBOURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 239 - 241

¹⁸⁹ Původně ze skladby *La nuit d'octobre* Alfreda de Musseta, zhudebněná verze dostupná zde: https://www.youtube.com/watch?v=9be8nAPZbgE&list=RD9be8nAPZbgE&start_radio=1&t=67

Dont les funestes amours	Tvoje pochmurné lásky
Ont enseveli dans l'ombre	Pohřbily do stínu
Mon printemps et mes beaux jours.	Mé jaro a mé krásné dny
C'est ta voix, c'est ton sourire,	Je to tvůj hlas, tvůj úsměv
C'est ton regard corrupteur,	Tvůj zkažený pohled
Qui m'ont appris à maudire	Které mě naučily proklínat
Jusqu'au semblant du bonheur	Tak, až to budilo dojem štěstí
C'est ta jeunesse et tes charmes	Je to tvé mládí a tvůj šarm
Qui m'ont fait désespérer,	Kvůli kterým jsem zoufalý
Et si je doute des larmes,	A jestli pochybuji o slzách
C'est que je t'ai vu pleurer.	To proto, že jsem tě viděl plakat.
Honte à toi, j'étais encore	Hanbu na Tebe, byl jsem ještě
Aussi simple qu'un enfant	Nevinný jako dítě
Comme une fleur à l'aurore,	Jako květina za úsvitu
Mon cœur s'ouvrait en t'aimant.	Se rozevíralo mé zamilované srdce.
[...]	[...]

Tuto píseň nazpíval Gainsbourg už roku 1959. Na citovaném doprovodném videu můžeme vidět procházejícího se zpěváka. Scéna se odehrává v troskách polorozpadlého hradu. Zhrzený milenec spílá o samotě své milence. Ta je však nepřítomná a Gainsbourgovi nezbyvá, než se s vnitřním zraněním vyrovnat sám v sobě. Probírá se tedy troskami svých citů a rekapituluje své vzpomínky. Je přesvědčen, že už nikdy neucítí upřímnost své dětské lásky, jeho srdce bylo uvrženo

do stínu, zatímco zlomyslná milenka se v jeho hlavě vysmívá nachytanému hlupákovi. Rána, která v jeho duši zůstává, je nezacelitelná – proradná žena ho zradila v době jeho největší zranitelnosti. Kterou ženu Gainsbourg takto proklíná? Podle našeho názoru by jí mohla být právě vnučka L.N. Tolstého. Ačkoli je původním autorem básně Alfred de Musset, její slova vyjadřují věrně Gainsbourgovy misogynní postoje, které nejsou v jeho poezii ničím neobvyklým:

Tant qu't'auras ma belle des chouettes avantages I když budeš mít, moje milá,
prima výhody

T'auras des amants t'auras du succès Budeš mít milence, budeš mít
úspěch

[...]

Tu f'ras des sourires tu joueras ton rôle Budeš rozdávat úsměvy, hrát
svoji roli

Mais tu n'seras jamais qu'une petite putain Ale nebudeš nikdy nic jiného,
než malá kurvička

[...]

Verše ze skladby *Ronsard 58*¹⁹⁰ dokazují Gainsbourgovo přesvědčení, že všechny ženy jsou svým založením prostitutky. Jejich jedinou pomstou a kartou, se kterou mohou hrát, je krása.¹⁹¹ Žena není Gainsbourgovým partnerem, ale soupeřem.¹⁹² Místy se dá považovat i za zvíře: „Nahá žena pro mě neznamena nic, zhoľa nic. Nahá žena na pláži je zvíře. A zvířecí stav mě uvádí v zoufalství, chci se od něj vzdálit.“¹⁹³

¹⁹⁰ GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 24 – 25

¹⁹¹ GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocos et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 38

¹⁹² Tamtéž, str. 25

¹⁹³ « Une femme nue pour moi ne représente rien, strictement rien. Une femme nue sur une plage, c'est un animal. Et l'état animal me désespère, je veux m'en éloigner. » Tamtéž, str. 19

V šansonu *Les Oubliettes*¹⁹⁴ hledá Juliette, ale nachází pouze Margot:

Dans chaque guinguette	V každém kabaretu
J'ai cherché Juliette	Jsem hledal Juliettu
Je n'ai je regrette	Ale bohužel jsem
Que trouvé Margot	Našel jen Margot
De ces amourettes	Těchto románeků
Que l'on pickpoquette	Které si ukrádáme
Sous sa chemisette	Pod košilku
J'en ai plein le dos	Mám plné zuby
[...]	[...]

Naráží snad Gainsbourg na Villonovu *Baladu o tlusté Margot*? Tato prostitutka, na kterou můžeme narazit leda v hampejzu a s níž spí pouze ožralové a špína, za kterou se považuje i Villon, je ztělesněním odpudivosti a zkaženosti. Život však nemá smysl a přináší mnohá utrpení. A když nás život „vypliv“, plijem na něj i my.¹⁹⁵ Margot je ztělesněním zvrácenosti. Gainsbourg však hledá Juliette. Je ale tato sestra ctnostné Justýny ze Sadova románu od Margot tak odlišná? Necháváme toto rozhodnutí na posouzení čtenáře.

Povýšená milenka

Ani v další kapitole, věnované domýšlivým ženám, se nevyhneme Gainsbougově misogynii. Za jejich posměšky a milostná zklamání je třeba se mstít – činy i slovy¹⁹⁶:

¹⁹⁴ GAINSBOURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 118 – 119

¹⁹⁵ VILLON, François. *Básně*. Praha: Československý spisovatel, 2009. str. 137 – 140

¹⁹⁶ Text písně *Trois millions de jocondes* zde : GAINSBOURG, Serge. *Mon propre rôle II: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 87

J'me suis fait faire trois millions de jocondes jocond	Nakreslil jsem si tři miliony
Sur papier-cul	Na hajzlpapír
Et chaque matin j'emmerde son sou-	A každé ráno si otírám zadek
Rire ambigu	O jejich dvojsmyslný úsměv
C'est doux c'est doux c'est doux	Je to hebké, je to hebké, je to hebké
Doux doux doux	Hebké hebké hebké
C'est ainsi que je me venge de tou-	Takto se mstím
Tes les nanas	Všem holkám
Qui m'ont baisé avec leur sourire	Které mě líbaly s úsměvem
D'Mona Lisa	Mony Lisy
[...]	[...]

Nejednoznačnost úsměvu Mony Lisy dává prostor pochybnostem o jeho významu. Jde o úsměv, který odhaluje pozorovanému objektu své sympatie? Nebo jde o uštěpačný úsměv, sdělující svému obdivovateli, že je směšný a politováníhodný? Gainsbourg, přesvědčený o své ošklivosti, zřejmě věří, že je hoden jen ženského pohrdání. Je to ovšem i on, kdo ženami pohrdá. Nejsou plnohodnotnou bytostí, ale pouhým, ačkoli vzácným, objektem.¹⁹⁷ Jako misogyn se považuje za přitažlivějšího.¹⁹⁸ Dokázal se tak částečně vyrovnat s pocity méněcennosti. Ve výše zmíněném filmu *Miluji vás*¹⁹⁹ prostřednictvím své postavy vyjadřuje názor, že misogynní muži ženy vzrušují, neboť z nich jde strach. O jiné uznání ze strany žen nežádá, protože je považuje za velmi hloupé²⁰⁰:

¹⁹⁷ GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 103

¹⁹⁸ Tamtéž, str. 23

¹⁹⁹ *Je vous aime* [film]. Réžie Claude Berri. Francie, 1980.

²⁰⁰ Text *Indifférente* zde: GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 46 – 47

Dans tes yeux je vois mes yeux t'en as d'la chance Ve tvých očích vidím svoje oči,
což je tvoje štěstí

Ça te donne des lueurs d'intelligence Dává ti to záblesk inteligence

[...] [...]

Proto mu nezbyvá než krásné, avšak hloupé ženě přikázat následující²⁰¹:

Toi, sois belle et tais-toi! Ty, buď krásná a buď zticha!

Navzdory opovržení představují pro Gainsbourga některé ženy nedostižný ideál. Jednou z těchto žen je Brigitte Bardotová. Považoval ji za jednu z nejkrásnějších žen, které kdy poznal. Miloval její eleganci, způsob chůze i stavbu jejího těla.²⁰² Její osobnost v sobě spojuje půvab a smyslnost. Roku 1967 si Gainsbourg prohlíží její fotografie v magazínu Paris Match. Její vzezření se dalo tehdy přirovnat ke Slunci, které září a je synonymem pro úspěch.²⁰³ Po krátké milostné aféře, kterou s ním prožila, napsal Gainsbourg šanson²⁰⁴ věnovaný této ikoně. Popisuje ji následovně:

Tandis que des médailles	Zatímco císařovy
D'impérator	Medaile
Font briller à sa taille	Svítlí na její postavě
Le bronze et l'or	Svým bronzem a zlatem
Le platine lui grave	Platina jí vyrývá
D'un cercle froid	Studeným kovem
La marque des esclaves	Znamení otroků
À chaque doigt	Na každý prst
Jusques en haut des cuisses	Až po okraj stehén

²⁰¹ Tamtéž, str. 49

²⁰² PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 12

²⁰³ LELIÈVRE, Marie-Dominique. *Gainsbourg sans filtre*. Paris: Flammarion, 1994. str. 122

²⁰⁴ Celý text *Initials B.B.*: GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 175 – 176

Elle est bottée	Sahají její boty
Et c'est comme un calice	Jsou jako kalich
À sa beauté	Její krásy
Elle ne porte rien	Nenosí nic
D'autre qu'un peu	Než trochu
D'essence de Guerlain	Vůně od Guerlaina
Dans les cheveux	Ve své hřívě ²⁰⁵

Idealizovaná milenka je ztělesněním dokonalé krásy. Je modlou slavných mužů, stejně jako těch bezvýznamných, kteří jsou jejími otroky. Připomíná sochu, postavenou na piedestal, nedostižnou a trochu povznesenou Múzu, jejímž výhradním cílem je plést mužům hlavu. Chlad kovů, jimiž je ověšena, podtrhuje její netečnost. Je ale i provokativní – její vysoké boty nápadně připomínají ty, které Bardotová nosí v klipu ke Gainsbourgově písni *Harley Davidson*²⁰⁶. Právě boty mají důležitou symbolickou roli v pohádce o Popelce. Skleněný střepeček zde reprezentuje dívčino panenství, které však bude o svatební noci „rozbito“ stejně lehce, jako sklo.²⁰⁷ Pohádka je tedy příběhem o příchodu pohlavní zralosti. Popelka se připravuje na přijetí prince.²⁰⁸ V případě Bardotové ale boty představují kalich její krásy. O panenství zde patrně nemůže být řeč, neboť kalich je chápán jako příjemce, jehož smyslem je být naplňován. Jiné pojetí může také připomínat kalich jako svatý grál. Je to tedy nějaký nedosažitelný ideál. Přesto bychom se ale měli o jeho nalezení pokoušet. Žena tedy může být pro Gainsbourga i božstvem²⁰⁹:

Oh my lady héroïne	Ach má slečno hrdinko
Oh ma beauté ma divine	Ach má krásko má bohyně
Referme sur moi tes ailes	Ukryj mě pod svá křídla

²⁰⁵ Ve zpívané verzi Gainsbourg nahrazuje slovo „les cheveux“ za výraz „la chevelure“, tedy „hříva“. Možno porovnat zde: <https://www.youtube.com/watch?v=VPOYtC1n5bE>

²⁰⁶ Video dostupné zde: <https://www.youtube.com/watch?v=Cwv7CxO8rs8>

²⁰⁷ BETTELHEIM, Bruno a traduit de l'américain par Théo CARLIER. *Psychanalyse des contes de fées*. Paris: Robert Laffont, 1976. str. 392 – 393

²⁰⁸ Tamtéž, str. 389

²⁰⁹ Píseň *My lady héroïne* zde : GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle II: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 79 - 80

Mon bel ange ma toute belle	Můj krásný anděli má krásko
[...]	
Oh my lady héroïne	Ach má slečno hrdinko
Oh ma beauté ma divine	Ach má krásko má bohyně
Toi mon amour platonique	Ty, má platonická láska
Mon bébé ma fille unique	Můj miláčku má jediná dívka
Oh my lady héroïne	Ach má slečno hrdinko
Aussi pure que Justine	Tak čistá jako Justýna
Tous les malheurs de ta vertu	Všechna prokletí tvé ctnosti
Et tous ses bonheurs me tuent	A všechna její štěstí mě zabíjejí
[...]	[...]

Žena je zde Gainsbourgovou hrdinkou a zjevuje se před ním jako bohyně. Je andělem a autor doufá, že ho dovede do ráje.²¹⁰ Je jeho platonickou láskou a jedinou dívkou.²¹¹ Je čistá jako Sadova Justýna, která doplatila na svoji ctnost. Nemůže se však v této nadpozemské bytosti skrývat nestvůra? Andělé jsou tradičně chápáni jako prostředníci člověka a Boha. Chválí Boha a jsou jeho posly. V křesťanské tradici se nicméně setkáváme i s padlými anděly. Tyto rebelské bytosti se od Boha odvrátily a jsou považovány za prokleté. Pánem prokletých je Nositel světla, Lucifer.²¹² Podle *Satanské bible* Antona Szandora LaVeye je jedním ze čtyř korunních princů pekel, společně s Belialem, Leviathanem a Satanem.²¹³ Satanovou ženou je Lilith.²¹⁴ V bakalářské práci jsme věnovali jednu část této démonické bytosti, jejíž symbolika je úzce spojena s Gainsbourgovým estetickým ideálem. Krátce ji zde připomeňme.

²¹⁰ « Emmène-moi au paradis »

²¹¹ Slovo „fille“ je ale možno přeložit také jako „dcera“

²¹² SMITH, Jonathan Z., William Scott GREEN a Jorunn Jacobsen BUCKLEY. *The HarperCollins dictionary of religion*. San Francisco: HarperSanFrancisco, 1995. str. 49 – 50

²¹³ LA VEY, Anton Szandor. *Satanská bible*. Vyd. 3., V nakl. Baronet 2. Praha: Baronet, 2007. str. 64

²¹⁴ Tamtéž, str. 13

Podle spisu *Abeceda Ben Siry*²¹⁵, který vznikl okolo 10. století v Persii, byla Lilith první Adamovou ženou. Tu Bůh nestvořil z Adamova žebra, ale toto stvoření proběhlo u obou pohlaví současně. Proto nebyla Lilith Adamovi podřízena. Žena se s mužem neustále hádala, při pohlavním styku odmítala ležet pod mužem, a nakonec Adama opustila. Vyslovila Boží jméno a odletěla. Ani pod pohrůžkou, že jí každý den zemře sto jejích dětí, se nevrátila. Ona naopak zabíjí osmidenní novorozence.²¹⁶ Pro své povahové vlastnosti je často přirovnávána k hadovi.²¹⁷ V *Zoharu* je definována jako „černá“, „prokletá“ a „prostitutka“. Je destruktivní silou,²¹⁸ ale skrývá v sobě i mnohé rozpory. Je plodná i neplodná, mocná, ale zároveň opuštěná, suverénní, a také ublížená.²¹⁹ Lilith je okřídleným démonem, spojeným s elementem vzduchu. V sumerštině je „lil“ označením pro vítr. Je tedy spojena i s bouří.²²⁰ To nás přivádí k otázce podobnosti této bytosti s postavou Nabokovova románu.

Gainsbourgova a Nabokovova lolita

Za celý svůj život vytvořil Gainsbourg kromě mnoha šansonů i rozsáhlejší skladby. Mezi tato alba patří *Příběh o Melody Nelsonové*²²¹, *Muž s hlavou z kapusty*²²² a *You're under Arrest*. Tyto příběhy byly analyzovány v bakalářské práci, na kterou nyní čtenáře odkazujeme. Zde rozebereme jiné texty, avšak našemu tématu neméně příbuzné.

Marilu byla první ženskou postavou, kterou Gainsbourg vytvořil. Jeho velkou inspirací byla právě *Lolita* Vladimira Nabokova, nicméně jméno získala postava díky italské herečce Marilù Tolo. Její agent ale nesouhlasil s použitím obou jmen, proto postavě zbylo jen to křestní.²²³ Ve formě monologu se snaží Gainsbourg dívku zpovídat, nicméně bez úspěchu – dívka je příliš stydlivá:

²¹⁵ *L'Alphabet de Ben Sira*

²¹⁶ AURAIJ-JONCHIERE, Pascale. *Lilith, avatars et métamorphoses d'un mythe entre romantisme et décadence*. 2e édition. Clermont-Ferrand: Presses universitaires Blaise-Pascal, 2011. str. 9 – 11

²¹⁷ Tamtéž, str. 12

²¹⁸ Tamtéž, str. 12 – 13

²¹⁹ Tamtéž, str. 14

²²⁰ Tamtéž, str. 179

²²¹ *Histoire de Melody Nelson*

²²² *L'Homme à tête de chou*

²²³ PERRIN, Ludovic. *Gainsbourg: les secrets de toutes ses chansons, 1958-1970*. Paris: Hors Collection, 2012. str. 114

As-tu déjà aimé Marilu?	Už jsi milovala Marilu?
Aurais-tu essayé Marilu?	Už jsi to vyzkoušela, Marilu?
Serais-je le premier Marilu?	Budu první, Marilu?
Réponds-moi Marilu	Odpověz mi, Marilu
[...]	[...]

Muž se nepochybně zajímá o dívčino panenství. To je základním atributem Gainsbourgových lolit.²²⁴ Melody Nelsonové je 15 let.²²⁵ I ona byla panenskou hrdinkou. Její androgynnost vyjadřoval Gainsbourg výrazem „garçonne²²⁶“. Také byla „délicieuse enfant²²⁷“. Marilou je také stále dítětem, které nemá o nečistých úmyslech muže ani potuchy:

Je sais Marilu	Já vím Marilu
Qu'avec Marilu	Že s Marilu
Il faut se montrer patient	Musíme mít trpělivost
C'est une petite enfant	Je to malé dítě
Qui ne m'écoute pas	Které mě neposlouchá
[...]	[...]

Proč by také měla tato dívka muže poslouchat? Patrně je už tak dostatečně znejistěna jeho neustálým vyptáváním:

Dis-moi Marilu	Řekni mi Marilu
Pourquoi Marilu	Proč Marilu
Baisses-tu les yeux ainsi?	Takhle klopiš oči?
Toi qui les as si jolis	Ty, která je máš tak hezké
Allons regarde-moi	No tak se na mě podívej

²²⁴ PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. str. 53

²²⁵ *Ballade de Melody Nelson*. GAINSBOURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 224

²²⁶ Dívka s chlapeckou postavou

²²⁷ Rozkošným dítětem

[...]

V písni *Shu ba du ba loo ba*²²⁸ se setkáváme s podobným typem dívky, která se jmenuje Anna. Tu se Gainsbourg snaží nalákat na plyšové zvířátko, které děvčeti koupil:

J'ai acheté pour Anna	Koupil jsem Anně
Un gadget fantastique	Fantastickou věcičku
Un animal en peluche	Plyšové zvířátko
Qui lui fait les yeux doux	Které ji dojíká
[...]	[...]

Tlak, který muž vyvíjí na Marilu, je v opozici s tolerancí a úctou k Anně, která dostává čas vyrůst.²²⁹

Tuto toleranci a respekt najdeme i v Nabokovově románu. Jisté podobné vlastnosti veskrze láskyplného vztahu Humberta s Lolitou bychom našli i u Gainsbourgova vztahu s dcerou Charlottou. Den jejího narození považuje za nejtěšnější den svého života.²³⁰ Své okouzlení promítá i do textu šansonu *La poupée qui fait*²³¹:

C'est une petite poupée qui fait pipi caca	Je to malá panenka, která čůrá a kaká
Une petit' poupée qui dit papa	Panenka, která říká táta
Elle a des petit's socquett's blanches	Má malé bílé ponožtičky
Et une culotte à trou-trous	A kalhoty s dírkami
Une petite chaînette autour du cou	Malý řetízek okolo krku
[...]	[...]

²²⁸ GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 180 – 181

²²⁹ Z textu plyne, že Gainsbourg čeká, až Annu hračka omrzí a bude si chtít „hrát“ jen s ním.

²³⁰ PERRIN, Ludovic. *Gainsbarre: les secrets de toutes ses chansons, 1971-1991*. Paris: Hors Collection, 2012. str. 35

²³¹ *Panenka, která dělá*. Celý text zde : GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 246 – 247

Motiv bílých ponožek se nezdá vyskytnout i ve zmíněném románu. Už při vstupu do domu Hazeových si Humbert všimá bílé ponožky, která leží na zemi.²³² Lolita také nosí „stavovské bílé ponožky,“²³³ případně je nepříliš umně kombinuje s hnědými mokasíny.²³⁴ Signalizují snad tyto ponožky dívčino panenství, podobně jako Popelčín střevíček? Jejich bělost a neposkvrněnost by tomuto mohla nasvědčovat, ačkoli se v průběhu děje *Lolity* dozvídáme, že dívka už sexuální zkušenosti má. To však není Charlottin případ. Gainsbourg ji upřímně miluje:

Je t'aime petit mannequin

Miluji tě, malá manekýnko

Má také strach, aby jí neublížil:

Il est si facile de la faire pleurer

Je tak lehké ji rozplakat

Oui je fais gaffe avec mes hanches

A dávám si bacha se svými kyčlemi

De n'pas la bousculer

Dávám pozor, abych ji nezranil

Car j'ai bien peur de déchirer ma poupée

Neboť mám strach, že ji roztrhám

Navzdory něze, kterou k Charlottě cítí si Gainsbourg neodpouští sexuální narážku – jeho „opatrnost s kyčlemi“ se dá patrně interpretovat jako naznačování pohybu při pohlavním styku. Přesto je jejich vztah něžný a platonický. Tato něha je poněkud narušena filmem *Charlotte for Ever*²³⁵. S ním je spojena i píseň *Plus doux avec moi*²³⁶:

J'aime pas les turbulences

Nelíbí se mi turbulence

Sois plus doux avec moi

Buď na mě jemnější

J'fais c'que j'veux et c'que je peux voilà

Dělám si co chci a co mohu, tak je to

C'est en toute innocence

Říkám ti to

²³² NABOKOV, Vladimir Vladimirovič. *Lolita*. Vyd. 4. Překlad Pavel Dominik. Praha a Litomyšl: Paseka, 2013. str. 165

²³³ Tamtéž, str. 165.

²³⁴ Tamtéž, str. 245

²³⁵ *Charlotte for Ever* [film]. Režie Serge Gainsbourg. Francie 1986.

²³⁶ *Buď na mě něžnější*, dostupné zde: GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle II: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. str. 238 – 239

Que j'te dis ça papa	Ve vší nevinnosti tatínku
Je sais je sais je sais tais-toi	Já vím já vím já vím mlč
Y'a des caresses	Hlazení
Et y'a les coups	I rány
Aucun secret	Žádné tajemství
Aucun mensonge	Žádná lež
Toi moi nous	Ty já my
[...]	[...]

Gainsbourgova postava se místy v tomto filmu chová k Charlottě brutálně. Toto chování je spojeno i s alkoholismem a labilitou charakteru hlavní postavy.

Po přečtení Nabokovova románu si nejsme jisti, která z hlavních postav je ve skutečnosti obětí. Jakkoli se Dolores Hazeová může zdát dětská a naivní, nemusí se toto zdání potvrdit: „[...] Lo byla hravá děvenka.²³⁷“ Svedla skutečně Humberta ona sama? Podívejme se na Humbertovu obhajobu: „[...] nejsem, nikdy jsem nebyl a nikdy nemohl být surovým darebákem. Něžné a snové končiny, jimiž jsem se plížil, byly dědictvím básníků, a nikoli lovištěm zločinu.²³⁸“ Z dalšího děje plyne, že ačkoli byla Lolita uvnitř velmi dětská a citlivá, navenek se dokázala chovat jako predátor.²³⁹

²³⁷ NABOKOV, Vladimír Vladimirovič. *Lolita*. Vyd. 4. Překlad Pavel Dominik. Praha a Litomyšl: Paseka, 2013. str. 158

²³⁸ Tamtéž, str. 157

²³⁹ Tamtéž, str. 158 – 159

Naivita, dětskost, spojené s určitou mírou nebezpečí se pojí i v Gainsbourgově textu *Dents de lait, dents de loup*²⁴⁰:

Toi, tu n'es qu'un bébé	Ty nejsi nic jiného
Rien qu'un bébé loup	Než vlčí mládě
Tu as des dents de lait	Máš mléčné zuby
Pas des dents de loup	Ne vlčí zuby

Dívka však odpovídá:

Oui, je suis un bébé	Ano, jsem jen mládě
Rien qu'un bébé loup	Vlčí mládě
Oui, j'ai des dents de lait	Ano, mám mléčné zuby
Des dents de lait de loup	Vlčí mléčné zuby
[...]	[...]

Dívka tedy pro muže zdaleka nepředstavuje takové nebezpečí, jako starý, ostřílený vlk z pohádky o Červené Karkulce pro dívku. Přesto jsou její mléčné vlčí zuby zárodkem její budoucí nebezpečnosti.²⁴¹ Gainsbourg se nám ukazuje i v opačné roli – jako vlk, který má zálusk na naivní Karkulku. Výklad textu chansonu *Cha cha cha du loup*²⁴² částečně přebíráme z bakalářské práce.

Connais-tu l'histoire qu'm'racontait ma nounou vyprávěla má chůva	Znáš příběh, který mi
C'est une belle histoire que j'écoutais sur ses genoux	Je to krásný příběh, který jsem poslouchal na jejím klíně
Si le cœur t'en dit ma jolie	Jestli máš chuť, má krásko

²⁴⁰ *Mléčné zuby, vlčí zuby*. Dostupné zde: <https://www.youtube.com/watch?v=vgmzCkY-nHg>

²⁴¹ Nebo už té současné?

²⁴² Vlkova chachacha

Écoute-moi j'vais te la dire à mi-voix	Poslouchej, polohlasně ti ho řeknu
Il était une fille douce et tendre comme toi	Byla jedna dívka sladká a něžná jako ty
Tout aussi gentille se promenait dans les bois	A také milá, procházela se v lese
Et voilà soudain	A znenadání
Qu'en chemin	Na cestě
Elle aperçoit	Spatřila
Le grand méchant loup	Velkého zlého uštvaného
Aux abois	Vlka
[...]	
Tu es encore à l'âge où les filles ont peur de nous	Jsi ještě ve věku kdy z nás mají dívky strach
Tu es bien trop sage pour venir sur mes genoux	Jsi moc slušná než abys šla na můj klín
Mais je t'aime bien	Ale já tě mám rád
Ne crains rien	Ničeho se neboj
Approche-toi	Pojď blíž
Je ne te mangerai pas	Já tě nesním
Ne sois pas cruelle viens dans mes bras	Nebud' krutá, pojď do mé náruče,
ma jolie	má krásko

Viens plus près ma belle et ne tremble pas ainsi Pojd' blíž, má krásko, a netřes
se tak

Je ne te ferai aucun mal je ne suis pas Nic zlého ti neudělám, nejsem

Le grand méchant loup aux abois Velký zlý uštvaný vlk

O Gainsbourgově okouzlení pohádkami jsme se zmínili již v jeho životopise. *Vlkova cha-cha-cha* vznikla roku 1959 pro potřeby filmu *Les Loups dans la bergerie*²⁴³ režiséra Hervého Brombergera. Motiv vlka ale není v Gainsbourgových šansonech ojedinělý – za všechny můžeme jmenovat *Ce grand méchant vous*.²⁴⁴ Vlka ale ve skutečnosti reprezentuje muž. Ten dívce začíná vyprávět pohádku, jejíž jméno zde není uvedeno, ale nesporně se jedná o *Červenou Karkulku*. Nejprve se zdá, že dívce dává na výběr, zda chce pohádku slyšet, přičemž ji oslovuje „má krásko,“ což je v případě malé dívky zvláštní. Jedná se tedy pravděpodobně o dívku starší. Té polohlasně, v Gainsbourgově interpretaci šansonu i milým, ale přesvědčivým hlasem, začíná příběh vyprávět.

Červená Karkulka, sladká, něžná a milá dívka, stejně jako vypravěčova posluchačka, se procházela v lese. Gainsbourg tedy přirovnává Červenou Karkulku k dívce, k níž mluví. Karkulka v lese znenadání uvidí vlka, který je sice velký a zlý, ale je také uštvaný, tudíž pro dívku zcela neškodný. Dívka se tedy vlka bát nemusí, a strach nemusí mít ani z vypravěče. Po refrénu, připomínajícímu vytí vlka, se muž pokouší dívku zmást svým nejasným vyjadřováním – ačkoli je podle něj příliš slušná, než aby šla na jeho klín, a ví, že má ve svém věku ještě z mužů strach, snaží se ji přesvědčit o své lásce. Dívku ujišťuje, že ji nesní, ale přikazuje jí, aby se k němu přiblížila. Vzápětí se v dívence pokusí probudit pocity viny („nebuď krutá“), aby ji přinutil jít do jeho náruče. Výraz „vzít někoho do náruče“ nebo „jít do něčí náruče“ však v sobě může skrývat výzvu k intimnímu sblížení. Dívka se ale muže bojí, třese se. Proto dívku muž ujišťuje, že jí nic neudělá, a svoji vlčí podstatu popírá.

²⁴³ Vlci v ovčíně

²⁴⁴ Ten velký zlý vy

Stejně jako v Gainsbourgově šansonu, také v pohádce bratří Grimmů působí na Karkulku vlk velmi přátelsky a krotce. Proto se ho dívčinka, na rozdíl od Gainsbourgovy posluchačky, vůbec nebojí a se zlým vlkem bezelstně komunikuje. Ten si přitom ale myslí: „To mládě by bylo dobrá pochoutka. Jistě lepší, než ta stará.“²⁴⁵ Onou „starou“ je nepochybně myšlena Karkulčina babička. Další možnou interpretací ale je vlkova (tedy mužova) touha po velmi mladé, nevinné a nezralé dívce, která naplňuje Gainsbourgovu představu estetické dokonalosti. Možná i proto žena-dítě vystřídala přibližně každých deset let po šansoniérově boku „tu starou.“

Bruno Bettelheim ve své analýze pohádky²⁴⁶ poznamenává, že právě vlci, působící na člověka nejpříjemněji, jsou těmi nejnebezpečnějšími. Z analýzy se také dozvídáme, že v Perraultově verzi pohádky dochází k tomu, že Karkulka vlka poslechne a neprozřetelně si k němu lehne do postele. Vlk ji ujišťuje, že má tak velké ruce, aby ji mohl lépe obejmout. K sežráním Karkulky však dochází tedy teprve poté, co se s ní vlk vyspí. Proto je podle Bettelheima skutečným nebezpečím, které dívce hrozí, její rodící se sexualita (která se odráží i v červené barvě dívčiny karkulky). Na tu ale není dívka citově připravena. Ve stejné situaci se nachází i Nabokovova postava Lolity, která navzdory svým sexuálním zkušenostem podstatu fyzické lásky nechápe.

Závěrem k části, pojednávající o Gainsbourgově díle, bychom se rádi vrátili k prvopočátku umělcovy vášně pro ženy androgynního vzezření – k malé Béatrice. Tato dívka mohla být docela obyčejnou holčičkou. V Gainsbourgově paměti však vzpomínka na ni zaujímala výsostné postavení. Může za to snad „plodný mozek dětství“²⁴⁷, který zmiňuje Otakar Levý ve své studii o Baudelairově estetice? I Baudelaire zdůrazňuje důležitost zkušeností umělcova mládí, protože právě během něj bývají utvářeny první zárodky pozdějších uměleckých děl. Trvalost obrazů, které zůstaly v naší paměti, je zapříčiněna zvýšenou vnímavostí a specifickou magií, kterou je toto období života obdařeno.²⁴⁸ Není tedy slabost pro ženy s nevýraznými pohlavními znaky jen

²⁴⁵ GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Praha: Egmont, 1993, s. 60.

²⁴⁶ BETTELHEIM, Bruno a traduit de l'américain par Théo CARLIER. *Psychanalyse des contes de fées*. Paris: Robert Laffont, 1976, s. 254-277.

²⁴⁷ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 34 – 35

²⁴⁸ Tamtéž, str. 35

projevem touhy po čistotě a znovunalezeném dětství? Odpověď necháme na Gainsbourgovi :

„Mým plánem je hledání pravdy tím, že přidám vstřík perverze. Hledám jen jedinou věc, čistotu mého dětství. Zůstal jsem nedotčen, NEDOTČEN, v tom je má síla.²⁴⁹“

²⁴⁹ « Mon plan est un plan de mec, une recherche de la vérité par injection de perversité. Je ne cherche qu'une seule chose, la pureté de mon enfance. Je suis resté intact, INTACT, voilà ma force. » GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 144

Pojetí ženy u Baudelaira

Která je ta pravá? Tuto otázku si Baudelaire pokládá v názvu jedné ze svých básní v próze. Při studiu Baudelairovy poezie si můžeme všimnout opakujících se motivů, které se týkají žen, zvláště pak jejich krásy a jejího ideálu. Na tyto tematické prvky je nejbohatší básníková sbírka *Květy zla*, z níž bude tato část práce čerpat nejvíce, nicméně využijeme i texty z *Malých básní v próze*²⁵⁰. Jedním z nich naše pozorování započneme.

Která je ta pravá?

„Znal jsem jakousi Benediktu, jež plnila atmosféru ideálem a jejíž oči šířily touhu po velikosti, po kráse, po slávě a po všem tom, co nám dává víru v nesmrtelnost. Leč tato zázračná dívka byla příliš krásná, aby mohla dlouho žít, a také zemřela za několik dní po tom, co jsem ji poznal, a já sám ji pochoval jednoho dne, kdy jaro rozhoupalo svou kadidelnici i na hřbitovech. [...]”²⁵¹

Baudelairova zázračná dívka připomíná Gainsbourgovu Béatricí. Jejich náhodné setkání zanechalo v básníkovi výraznou stopu. Benedikta tvořila atmosféru ideálu, slávy a velikosti. Budila dojem nesmrtelnosti. Přesto však jednoho dne zemřela, protože se do hmatatelného světa nehodila. Tato skutečnost si je nápadně podobná s Nabokovovou definicí „nymfiček“, jejíž součástí je i jejich „k smrti odsouzená krása.”²⁵² Byla spíše preludem, nehmotnou bytostí, která přetrvává v duši vybraného smrtelníka. Toho pak její představa pronásleduje po celý život. Gainsbourg už „svoji“ Béatricí nikdy neviděl. Proto pro něj holčička zemřela. I Humbertova Annabel zemřela. Přesto by bez setkání s nimi nebyl život ani dílo autorů takové, jaké je známe dnes.²⁵³ Ze vzpomínky se postupem času stane obraz, dostává prostor pro výběr podstatných a charakteristických znaků, uspořádání materiálu v paměti, a dochází ke krystalizaci a kondenzaci.²⁵⁴ Tak se mohou tyto obrazy znovu rodit v díle. Nejsou však jen pouhou reprodukcí těchto

²⁵⁰ BAUDELAIRE, Charles. *Malé básně v próze*. 2. vyd. Praha: V. Šmidt, 1945.

²⁵¹ Tamtéž, str. 93. Přeložil Hanuš Jelínek.

²⁵² NABOKOV, Vladimír Vladimirovič. *Lolita*. Vyd. 4. Překlad Pavel Dominik. Praha a Litomyšl: Paseka, 2013. str. 24

²⁵³ O spříznění postavy Humberta Humberta s vlastní osobou Vladimíra Nabokova pojednává bakalářská práce.

²⁵⁴ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 37

představ, neboť minulé dojmy jako by znovu v plné síle ožívaly.²⁵⁵ Paměť křísí vzpomínky, které jsou poté obdařeny značnou estetickou působivostí. Nikdy nejsou věrnou kopií, v látku vhodnou k umělecké tvorbě se mění rekonstrukcí a organizací obraznosti.²⁵⁶ Vraťme se ale k Benediktě. Zůstane i ona v Baudelairově paměti jako zidealizovaná žena, která ho předčasně opustila?

„[...] A jak mé oči utkvěly na místě, kde byl zakopán můj poklad, spatřil jsem náhle osůbku, jež podobala se neobyčejně zesnulé a jež dupajíc po čerstvé hlíně s hysterickou a bizarní prudkostí, pravila s výbuchem smíchu: ‚Já jsem ta pravá Benedikta! Já jsem ta pověstná potvora! A za trest, za své bláznovství a za svou slepotu budeš mne milovati takovou, jaká jsem!‘ Leč já v zuřivosti odpověděl: ‚Ne, ne, ne!‘ A abych dodal většího důrazu svému odmítnutí, dupnul jsem tak prudce o zem, že má noha se zabořila až po koleno v čerstvý hrob a že, jako vlk chycený do pasti, jsem připoután, snad navždy, ke hrobu ideálu.“

Benedikta byla pro Baudelaira pokladem. Její zidealizovaná podoba by jím zůstala i nadále, nebýt jejího vstání z mrtvých. Benedikta se mu před očima změnila v potvoru, jejímž cílem je básníka potrestat za jeho naivitu. Jak by mohla být nějaká žena ideální? V každé se nakonec odhalí její bestiální tvář. Jeho zidealizovaná, platonicky milovaná matka, naplňuje své nečisté tělesné potřeby s nenáviděným otčímem, představa o nedosažitelnosti paní Sabatierové je narušena její nabídkou k sexuálnímu styku.²⁵⁷ Dosažený ideál přestává být ideálem, neboť pozbyde svého kouzla. Jak se však této zlověstné ženštiny zbavit? Nezbyvá než se vrátit ke vzpomínce, k níž se můžeme utíkat, zatímco musíme sdílet život s hloupým stvořením, blížícím se intelektem spíše zvířeti.²⁵⁸

Skrytá bestie

Znechucení skutečnou povahou žen prostupuje celým Baudelairovým dílem. Krásný vzhled se zdaleka nepojí s krásou duše, žena v sobě skrývá zrůdu.²⁵⁹

²⁵⁵ Tamtéž, str. 37

²⁵⁶ Tamtéž, str. 37 – 38

²⁵⁷ TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. Osudy (Mladá fronta). str. 150

²⁵⁸ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. Poesie. str. 34

²⁵⁹ V tomto připomíná Gainsbourgovu myšlenku, vyjádřenou v šansonu *Vu de l'extérieur*.

Prorok Izajáš popisuje Boží soud nad královstvím Edóm. Po zpusťování země se zde usadí i Lilith, neboť tam skutečně patří.²⁶⁰ V českém ekumenickém překladu²⁶¹ najdeme místo „Lilith“ označení „upír.“²⁶² Bývá ale také překládána jako „sova,“ znamená smrti a obnovy. Není jasné, proč je Lilith označována za upíra. V každém případě je démonským ztělesněním zla. Démon, který škodí mrtvým, by se za upíra dal považovat. Významově je ve výrazu „upír“ skryta jeho schopnost „prchnout“, je „tím, kdo uniká“, například tak, že odlétá.²⁶³ Nestala se v tomto textu Benedikta upírem, který básníka pronásleduje a chce se na něm přizívat? Podívejme se na další text.

Hymne à la Beauté

Viens-tu du ciel profond ou sors-tu de l'abîme,

O Beauté? ton regard, infernal et divin,

Verse confusément le bienfait et le crime,

Et l'on peut pour cela te comparer au vin.

[...]

Que tu viennes du ciel ou de l'enfer, qu'importe,

O Beauté! monstre énorme, effrayant, ingénu!

Si ton œil, ton souris, ton pied, m'ouvrent la porte

D'un Infini que j'aime et n'ai jamais connu?

De Satan ou de Dieu, qu'importe? Ange ou Sirène,

Qu'importe, si tu rends, - fée aux yeux de velours,

Rythme, parfum, lueur, ô mon unique reine! –

²⁶⁰ AURAX-JONCHIERE, Pascale. *Lilith, avatars et métamorphoses d'un mythe entre romantisme et décadence*. 2e édition. Clermont-Ferrand: Presses universitaires Blaise-Pascal, 2011. str. 7

²⁶¹ *Bible: Pismo svatého Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 17., (8. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2009. I

²⁶² Izajáš 34:14

²⁶³ *Astro*. NPRESS, 2006, XIV.(27). str. 8 – 9

L'univers moins hideux et les instants moins lourds?²⁶⁴

Autorem českého překladu je Svatopluk Kadlec:

Hymna na krásu²⁶⁵

Jsi, krásu, z propasti či z hloubí nebe, rci mi!

Vždyť pohled d'ábelstvím i božstvím sálá ti

a lije dobrotu i zločin blesky svými,

a tak tě, Bohyně, lze s vínem srovnati.

[...]

Ať, Krásu, původ máš již v pekle, nebo v ráji,

ty stvůro děsivá, ty dítě nevinné,

jen když mně noha, tvář a zrak tvůj otvírají

vstup k nekonečnosti, k mé lásce jedině!

Ať z D'ábla, z Boha jsi, ty vílo s okem laní,

když tebou, Siréno, či dobrý Anděle,

ty rytme, parfume, ty záři, ty má paní,

je svět míň ohyzdný a chvílky méně zlé!

Děsivá stvůra i nevinné dítě, o jejímž původu lze pochybovat. Tato definice není nepodobná Nabokovově Lolitě, zhýralému dítěti, které neztratilo svoji něhu. V Gainsbourgově filmu *Je t'aime moi non plus*²⁶⁶ je možno zaznamenat scénu, v níž postava Johnny pojídá vařený chřest. Způsob její konzumace nápadně připomíná orální stimulaci mužského pohlavního údu. Jde snad dívce o provokaci naproti sedícího Krasského, který je dívčiným počínáním překvapen? Ač by se dalo

²⁶⁴ BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du Mal*. France: Éditions Gallimard, 1964. str. 35 – 36

²⁶⁵ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 44 – 45

²⁶⁶ *Je t'aime moi non plus* [film]. Režie Serge Gainsbourg. Francie 1976.

toto jednání za provokaci považovat, dívka se tváří velmi bezelstně a nadále nerušeně pokračuje. Žena je zvíře, v němž se snoubí cudnost s chlípností.²⁶⁷

Ideál je všeobjímající²⁶⁸, zbožňovat lze lidskou trosku, stejně jako nedostupnou Bohyni. Krása činí život méně zlým, proto je důležité se jí obklopovat, ať už pochází z ráje, nebo z pekla.

Estetický ideál

Římská bohyně lásky Venuše, známá z řecké mytologie jako Afrodita, představovala v průběhu dějin ideál krásy, který se spolu s časem neustále měnil. S její postavou se setkáváme i v Baudelairově poezii. Jaká je Baudelairova Venuše?

Nacházíme se v parku praženém slunečním žářem. Okolí je klidné, až na jednoho nešťastníka²⁶⁹:

„U nohou obrovské Venuše jeden z těch umělých bláznů, jeden z těch dobrovolných šašků, určených k tomu, aby rozesmáli krále, když pojmu je Výčitky nebo Nuda, zakuklený v nápadný a směšný oblek, na hlavě s růžky a rolničkami, všecek schoulený na podstavci, zdvíhá oči plné slzí k nesmrtelné Bohyni.“

Jsme svědky scény, v níž se ubohý lidský tvor pokouší obměkčit sochu nesmrtelné Bohyně. Ponižuje se, choulí na podstavci, jeho velikost je ve srovnání s Venuší zanedbatelná. Jeho bláznovství ho ale neustále nutí přemýšlet o dokonalé, nesmrtelné kráse. Venuše však zůstává neúprosnou, vskutku kamennou. Tato netečnost je viditelná i v dalších textech:

La Beauté²⁷⁰

Je suis belle, ô mortels! comme un rêve de pierre,

Et mon sein, où chacun s'est meurtri tour à tour,

²⁶⁷ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 40

²⁶⁸ Absolutno v sobě obsahuje oba principy, absencí jednoho z nich se stává nekompletním. Krása může obsahovat prvky ošklivosti, na ošklivém lze vidět krásné. Každý princip v sobě skrývá svůj protiklad, podobně jako je to u symbolů yin a yang.

²⁶⁹ Báseň v próze *Blázen a Venuše*. BAUDELAIRE, Charles. *Malé básně v próze*. 2. vyd. Praha: V. Šmidt, 1945. str. 16 – 17

²⁷⁰ BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du Mal*. France: Éditions Gallimard, 1964. str. 32 – 33

Est fait pour inspirer au poète un amour
Eternel et muet ainsi que la matière.
Je trône dans l'azur comme un sphinx incompris;
J'unis un cœur de neige à la blancheur des cygnes;
Je hais le mouvement qui déplace des lignes,
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris.

Les poètes, devant mes grandes attitudes,
Que j'ai l'air d'emprunter aux plus fiers monuments,
Consumeront leurs jours en d'austères études;

Car j'ai, pour fasciner ces dociles amants,
De purs miroirs qui font toutes choses plus belles:
Mes yeux, mes larges yeux aux clartés éternelles!

Krása²⁷¹

Jak sen, sen z kamene, jsem krásná, smrtelníci !
Můj prs, jímž každému zle dlaně poráním,
je tu, by básníku vnuk' lásku zjevem svým,
jak hmota mlčící a navždy trvající.

Jak tajuplná sfinx se vznáším v oblacích,
jas bílých labutí se sněhem srdcí pojím.
Než všeho pohybu, jenž ruší tvar, se bojím

²⁷¹ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 37

- a nikdy nemívám v svých očích pláč, ni smích.

Před mými pózami, k nimž vzorem zdají se mi
držení krásných soch, jež trůní zpyšněné,
básníci ztráví dny i život studiiemi.

Vždyť, abych zmámila ty tiché ctitele,
mám čirá zrcadla, kde vše je dvakrát krásné:
své zraky široké, své zraky, věčněm jasně.

Básní *Krása* prostupuje touha po Absolutnu. Okouzlený básník se nedokáže ubránit očím nadpozemské bytosti, v nichž se odráží věčnost. Tato bytost je nedotknutelná, nezbývá, než ji obdivovat a milovat platonicky. To je ostatně i podmínkou existence tohoto ideálu, neboť jeho dosažením přestává ideálem být. Krása je pyšná a neváhá ubohé obdivovatele upozornit na konečnost jejich života. Ten tráví básníci obdivováním Krásky, ačkoli nikam nevede. Absolutní krása přesahuje věky, má trvanlivost kamene, stejně jako jeho tvrdost a chlad. Skutečná krása nezná city. Kdo by porušil její nedotknutelnost, může se zranit. Je chladná jako sníh, nicméně tento chlad je spojen i s nevinností a čistotou. Její nehybnost a absence emocí jsou jejími základními znaky – nade vše je povznesena, ctitelé umírají, ona jediná zůstává.

Baudelairovi se nepodařilo potkat v reálném životě ženu, která by tomuto ideálu odpovídala. Jestliže byla paní Sabatierová pro Baudelaira příliš bezstarostná a koketní²⁷², Jeanne Duvalová nemohla tento Ideál naplnit ani v nejmenším. Touha po vyšší Kráse ale zůstává doménou duchovní, s hmotnou skutečností se vylučuje.²⁷³ Toto hledání je spojeno především s čistotou, stejně jako Gainsbourgovo hledání „lolity“ :

²⁷² TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. Osudy (Mladá fronta). str. 128

²⁷³ LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947. str. 172

„Pořád tu malou Lolitu hledám, ale to je abstraktní, ne? Není to otázka sexuální, je to otázka čistoty. Mohl bych říci, že je to Venuše v Tizianově zrcadle.“²⁷⁴

Gainsbourg byl Baudelairovým velkým obdivovatelem.²⁷⁵ Zhudebnil i jeho báseň *Tančící hádě*.²⁷⁶ V textu popisuje Baudelaire „sametovou krásku:“

[...]

Tes yeux, où rien ne se révèle

De doux ni d'amer,

Sont deux bijoux froids où se mêle

L'or avec le fer²⁷⁷.

[...]

Tvé zraky, které neodhalí

žal, ni veselí,

jsou chladné šperky, kde se kalí,

zlato s ocelí.

[...]

Stejně jako v předchozí skladbě se zde vyskytují motivy, vyvolávající pocit chladu. Nepřítomnost emocí a kovové šperky, které tato bytost nosí, nám mohou připomenout Gainsbourgův šanson *Initials B.B.*, v němž je jeho modla ověšena zlatem a bronzem. Těmi je ostatně ověšena i Baudelairova krásná Dorothea ze stejnojmenné básně v próze²⁷⁸ :

„[...] Přesto však Dorothea, silná a pyšná jako slunce, kráčí po opuštěné ulici, jediná živá bytost v tuto chvíli pod nesmírným azurem, tvoříc ve světle nápadnou

²⁷⁴ « Je recherche toujours cette petite Lolita, mais c'est abstrait, n'est-ce pas ? Ce n'est pas une question de baise, c'est une question de puriste. Je pourrais dire que c'est la Vénus au miroir de Titien. » LERAY, une interview réalisée par Patrick Chompré et Jean-Luc. *Gainsbourg 5 bis, rue de Verneuil*. Paris: PC, 2001. str. 29

²⁷⁵ Tamtéž, součástí knihy je i nahrávka s Gainsbourgovým rozhovorem. Odtud pochází tato informace.

²⁷⁶ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 53

²⁷⁷ BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du Mal*. France: Éditions Gallimard, 1964. str. 40 – 41

²⁷⁸ BAUDELAIRE, Charles. *Malé básně v próze*. 2. vyd. Praha: V. Šmidt, 1945. str. 58 – 60

černou skvrnu. Kráčí, houpajíc měkce své poprsí, tak drobné, nad boky, tak širokými. Její šat z přiléhavého hedvábí, mající jasný růžový tón, odráží se ostře od temnot její pleti a zřetelně modeluje její dlouhou taille, vyhloubená záda a špičaté poprsí. [...]. Jaká mocná pohnutka asi přinutila lenivou Dorotheu, krásnou a chladnou jako bronz, aby takto vyšla v hodinu, kdy i psi úpějí bolestí pod sluncem, jež je kouše? [...]"

Dorothea, ačkoli je živou bytostí, se podobá Venuši svojí silou a pýchou. Kráčí neohroženě a vystavuje na odiv svoji krásu. Její popis by mohl odpovídat vzhledu mladé Jeanne Duvalové.

Přesto je zde stále přítomen chlad, doprovázející ušlechtilou krásu:

[...]

Des Cieux spirituels l'inaccessible azur,
Pour l'homme terrassé qui rêve encore et souffre,
S'ouvre et s'enfonce avec l'attirance du gouffre.
Ainsi, chère Déesse, Etre lucide et pur,

Sur les débris fumeux des stupides orgies
Ton souvenir plus clair, plus rose, plus charmant,
A mes yeux agrandis voltige incessamment.²⁷⁹

[...]

Nám nepřístupná modř, modř oblak duchovních,
před zbitým člověkem, jenž dosud sněním stůně,
jak strž se rozvírá a láká ho jak tůně.
Tak, drahá Bohyně, ty čistá jako sníh,

²⁷⁹ BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du Mal*. France: Éditions Gallimard, 1964. str. 58 – 59

tvůj obraz, jasnější a dražší mně vždy více,
po sprostých orgiích, z nichž zbyl jen prach a dým,
též stále vznáší se před zpitým zrakem mým ! ²⁸⁰

Nedosažitelné výšiny, v nichž se Bohyně vznáší, provázejí básníka celý život, ačkoli mnohokrát klesl. Vědomí, že ideálu nikdy nedosáhne, není důvodem, proč se jeho hledání vzdát. Když se vzdáme svého Ideálu, život ztrácí smysl a směr.

²⁸⁰ BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. str. 86

Přízrak jediné ženy u Gérarda de Nerval

V poslední části bychom se chtěli jen dotknout motivu věčně hledaného fantoma konkrétní ženy u Gérarda de Nerval. Na rozdíl od Gainsbourga s Baudelairem nejde o hledání abstraktního Ideálu v pravém slova smyslu, ale zcela jistě o touhu po znovunalezeném dětství. Toto období dalo u Nerval vzniknout obrazu ženy, který spisovatele pronásledoval.

Sylvie

Obraz ženy, která zásadně ovlivnila Nervalovu tvorbu, prostupuje jeho sbírkou poetických povídek *Les filles du feu*²⁸¹. V povídce *Sylvie* je Nerval uchvácen herečkou Aurelií. Zdá se mu dokonalou, je „krásná jako den“ a „bledá jako noc,“²⁸² je pro Nerval živoucí bohyní. Jeho strach oslovit ji pramení z obavy, že se tak znehodnotí v jeho očích dosud bezchybný ženin obraz:

„Skutečná žena, viděna zblízka, pobuřovala naši prostoduchost; bylo třeba, aby se nám zjevila jako královna nebo bohyně, a zvláště bylo třeba nepřibližovat se k ní.“²⁸³

Pronásleduje tedy jen obraz.²⁸⁴ Tato láska „měla své zřídlo ve vzpomínce na Adrienu,“²⁸⁵ autorovu dětskou lásku, kterou přirovnává k Dantové Béatrice.²⁸⁶ Protože byla ale dívka zaslíbena řeholnímu životu a s mladíkem se už nesetkala, stala se obdobou Gainsbourgovy Béatrice a Humbertovy Annabel. Její obraz zůstával v autorově paměti vítězný a neposkvřený.²⁸⁷ Její kresba postupem času ztrácela na ostroti, ale proměnila se v postavu herečky:

„[...] byla to kresba, setřená časem a proměněná teď v obraz, tak jako ty staré, v museích obdivované mistrovské náčrtky, jejichž oslnivé originály jsou pak nalezeny jinde.“²⁸⁸

²⁸¹ Dcery ohně

²⁸² NERVAL, Gérard de. *Sylvie: Aurelie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. str. 30

²⁸³ Tamtéž, str. 31 – 32

²⁸⁴ Tamtéž, str. 33

²⁸⁵ Tamtéž, str. 38

²⁸⁶ Tamtéž, str. 37

²⁸⁷ Tamtéž, str. 38

²⁸⁸ Tamtéž, str. 38

Podle Marcela Prousta se „každá zesnulá hodina našeho života, jako duše zemřelého v některých lidových vyprávěních, okamžitě převtělí a skryje do nějaké materiální věci.“²⁸⁹ V tomto případě se Adriena vtělila do Aurelie, alespoň v autorově myšlence.

Ludvík Kundera považuje povídku *Sylvie* za pro Nervalovu typickou. Je zde přítomna celoživotní snaha o uskutečnění snu, ale i útek před tímto snem do skutečnosti.²⁹⁰ I ve zmíněném souboru povídek je tato snaha patrná. Zdá se nepochybné, že hlavním zdrojem pro Nervalovu tvorbu byl jeho vlastní život.

Nervalova nešťastná láska k herečce Jenny Colonové byla nejspíše přetavena do postavy Aurelie. Sny, které se v povídce prolínají se skutečností, jsou někdy těžce oddělitelné. Možná to částečně souvisí i s Nervalovou duševní nemocí.

Z jakého důvodu je vnímavost z období dětství tak mimořádně citlivá? A proč má značné množství autorů potřebu se do něj vrátit? Může za to pouhá nostalgie, nebo je pocit potřeby nalezení čistoty a neposkvrněnosti hlubšího původu? K odpovědi na tyto otázky bude potřeba dalších výzkumů. V tuto chvíli naši studii zakončíme myšlenkou Serge Gainsbourga:

„Když jsem byl dítě, utíkal jsem se do pohádek. Poté jsem se roztříštil o zeď skutečnosti. Zeď z cihel červených jako krev, na které vybuchl můj mozek.“²⁹¹

²⁸⁹ PROUST, Marcel. *Eseje: zamyšlení nad Sainte-Beuvem*. Olomouc: Votobia, 1996. str. 5

²⁹⁰ NERVAL, Gérard de. *Sylvie: Aurelie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. str. 13

²⁹¹ « Étant gamin, je me suis évadé dans ces contes et puis je me suis écrasé sur le mur de la réalité. Le mur de briques rouge sang sur lequel ma cervelle a éclaté. » GAINSBOURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 96

Závěr

Charles Baudelaire i Serge Gainsbourg byly básnické osobnosti, které se v mnoha ohledech vzájemně podobaly. Ačkoli dobu jejich narození od sebe dělí více než sto let, narazili jsme v této práci na jistou povahovou i uměleckou spřízněnost obou autorů. Jejich podobný životní styl, nedůvěra k ženám i potřeba provokovat nejsou zdaleka jedinými body, v nichž se shodují.

Cílem Gainsbourgových výstředností je vytrhnout obecenstvo ze strnulosti. Za jeho cynismem se skrývá hluboká potřeba milovat a být milován. Tato zranitelnost je zakryta maskou Gainsbarra, Gainsbourgova alter ega, pod kterým se prezentuje zejména na veřejnosti. Potřeba dráždit, zvláště měšťáky, je spojena i s Baudelairem. Citlivost, jemnost a vytríbenost obou dandyů se nehodí do reálného světa, který je nechápe. Nasadit masku tvrdosti je podmínkou, nutnou pro přežití.

Tato práce se inspirovala Sainte-Beuvem, podle jehož názoru nelze analyzovat literární dílo bez znalosti života autora. Potvrdilo se, že díla obou autorů jsou neoddělitelná od jejich životních příběhů. Důležité je zejména období dětství. V tomto období jsme obdařeni zvláštní vnímavostí. Zkušenosti, které v tomto období prožijeme, se mohou přetavit do našeho díla.

Gainsbourg od dětství trpěl pocití méněcennosti kvůli svému vzhledu. Od společnosti se izoluje ze strachu z nepřijetí. Kromě toho se do většinové společnosti nehodí. Ačkoli je uznávaným skladatelem, budí dojem, že společností opovrhne. Považuje se za upřímnějšího, než jsou všichni ti usměvaví zpěváci, kteří opěvují modré nebe a předstírají, že milují své publikum.²⁹² Gainsbourgova sebeprezentace je v ostrém rozporu s citlivostí jeho duše.

U Baudelaira je nejvýznamnějším prvkem jeho láska k matce. Její bezmezná zbožňování je ale narušeno přítomností nenáviděného otčima, který je zároveň sokem. Nevlastní bratr je uznávaný právník a Aupick je povýšen na generála. Jediným rodinným vyvrhelem zůstává Charles, který se snaží udělat cokoli za účelem zalíbit se matce, avšak neúspěšně. Matka je neúprosná. Charles ji viní za soudní dohled, který pro něj zařídila, a její láska je nedostupná. Opovrhne penězi

²⁹² GAINSBOURG, Serge. *Pensées, provocos et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. str. 51

a poctami, jeho postoj je nadřazený. Ženy jsou pro něj hloupými bytostmi, blízcími se zvířatům. To mu však nezabraňuje v četných milostných pletkách.

Ačkoli v průběhu života potkává ženy, které obdivuje a je jimi okouzlen, vzývá stále nepřítomný Ideál, o němž ví, že je nedotknutelný a ve hmotném světě nedosažitelný. Sama podstata Ideálu však je nedosažitelným být. Skrývá v sobě prvky věčnosti a nesmrtelnosti, ale také netečnosti a chladu. U Gainsbourga se setkáváme s pojmem „lolita.“ Jde o mladou dívku androgynního vzhledu, která v sobě spojuje čistotu s vulgaritou. V tomto je jeho pojetí podobné Nabokovově Lolitě. I pro Gainsbourga je tento pojem spíše abstraktní, ačkoli ke konci svého života za „lolitu“ označuje svoji dceru Charlottu. Baudelaire i Gainsbourg zasvěcují život pronásledování určité představy, která by se svým naplněním rozplynula.

Jsou to ale především nedokonalé ženy, které oba autoři na své cestě životem potkají. I pro Gainsbourga je žena spíše předmětem, ačkoli krásným. Její základní charakteristikou je omezenost a hloupost. Misogynní postoj autora je dán strachem z odmítnutí. Také Baudelaire touží být milován. Jeho láska k matce není nepodobná náklonnosti malého dítěte, které má sklon k rozmazlenosti. Přes mnohé neshody však pro něj stále matka představuje určitý kult. Možná proto básník neustále vzhlíží k Venuši, všeobecně spojované s mateřstvím.

Vraťme se ale k čistotě dětství. V naší práci jsme zaznamenali určité společné znaky Baudelairových, Gainsbourgových, Nervalových a Nabokovových zkušeností. Baudelaire patrně nepotkal Benediktu v období dětství. Možná se i žena jmenovala jinak, ale dílo je neoddělitelně spojeno se životem autora, a proto zahrnujeme příběh pro jeho podobnost mezi ostatní. Všichni autoři prožili konkrétní zkušenost, nejčastěji v dětství. Tato zkušenost pak poznamenala celý jejich život i tvorbu. Gainsbourgova Béatrice je viditelná *Příběhu o Melody Nelsonové*, filmech *Je t'aime moi non plus* nebo *Charlotte for Ever*. Humbert se snaží najít obraz Annabel v osobě Dolores Hazeové. Podobně je tomu i u Nerval. Každý z těchto prožitků se stal zárodkem touhy po znovunalezení čistoty dětství. Na počátku života si člověk neuvědomuje, jak zlý je svět okolo něj. Pro citlivé jedince se postupem času stává život nesnesitelným. Má proto potřebu utíkat do světa představ, k nedosažitelným Ideálům, se kterými se jediné dá žít.

Résumé

Tato práce se zaměřuje na ženský estetický ideál v díle Serge Gainsbourga a Charlese Baudelaira. Inspiruje se metodou literárního kritika Sainte-Beuva. Tato metoda je založena na propojenosti autorova díla s jeho životem. Práce proto představuje autory a jejich životní příběhy. Jejich zkušenosti, zvláště pak ty prožité v dětství, se odráží v díle. Tato práce představuje vybrané texty a na jejich základě se pokouší definovat životní postoje autorů. Zde se zabýváme především ženami.

Život obou autorů je poznamenán hledáním určitého estetického ideálu. Pro Gainsbourga je tímto ideálem žena androgynního typu. Příčinou je jeho láska k malé holčičce, kterou v dětství potkal. Analogii tohoto příběhu je možno vidět v případě Nabokovovy postavy Humberta z románu *Lolita*. Práce se nicméně zabývá i obdobným jevem u Gérarda de Nervalu. Naproti tomu se Baudelaire neustále obrací k obrazu chladné, netečné krásky, která se často podobá bohyni Venuši. Ta je pravděpodobně spojena s osobou matky, kterou Baudelaire bezmezně miloval, ale byl zraňován její nedostupností.

U obou autorů je „ideální žena“ abstraktním pojmem. Představa tohoto ideálu ale zůstává jejich stálou inspirací. Obraz dokonalé krásy vzniká u každého z nich v dětství. Oba uvnitř touží se do něj vrátit. Gainsbourg touží po čistotě a nevinosti, Baudelaire po matčině něze a lásce.

Oba ale zároveň ženy odsuzují pro jejich hloupost. Gainsbourg svými texty usvědčuje ženy z neupřímnosti, Baudelaire v nich často vidí jen zvířata. Navzdory opovržení oba touží po skutečné lásce. Jejich vidina Ideálu jim dovoluje přežít ve světě, do kterého se nehodí.

Résumé

Ce travail se focalise sur l'Idéal esthétique féminin dans l'œuvre de Serge Gainsbourg et Charles Baudelaire. Il est inspiré par la méthode critique de Sainte-Beuve. Cette méthode est basée sur la liaison entre la vie de l'écrivain et le contenu de son œuvre. Pour cette raison, ce travail présente les auteurs, ainsi que leurs biographies. Leurs expériences, surtout celles de l'enfance, se reflètent dans l'œuvre. Ce travail présente les textes choisis, et sur leur base il propose des définitions des attitudes des auteurs. Le travail s'intéresse surtout aux femmes.

La vie des deux auteurs est marquée par la recherche d'un certain idéal esthétique. Pour Gainsbourg, cet idéal est représenté par les femmes androgynes. Cette préférence tire son origine d'un amour enfantin. L'analogie de cette histoire est visible aussi dans le cas du personnage de Humbert Humbert. À part le roman de Nabokov, le travail traite aussi le phénomène de l'amour enfantin chez Gérard de Nerval. En revanche, Baudelaire s'oriente vers l'image d'une Beauté froide et indifférente qui ressemble à la déesse Vénus. Cette dernière est liée aussi à la maternité. Baudelaire, amoureux de sa mère, était toujours blessé par son indisponibilité.

Pour les deux auteurs, « la femme idéale » représente une notion abstraite. Néanmoins, elle reste la source de l'inspiration. L'image de la femme idéale se forme au cours de l'enfance. Les deux auteurs souhaitent redevenir les enfants. Gainsbourg est attiré par la pureté et l'innocence, Baudelaire désire être aimé par sa mère.

Pourtant, les deux artistes dénoncent les femmes pour être bêtes. Dans ses textes, Gainsbourg montre leur fausseté. Pour Baudelaire, les femmes sont similaires aux animaux. Malgré le mépris, les deux hommes désirent vivre l'amour véritable. Leur vision de l'Idéal permet de survivre dans le monde où ils n'appartiennent pas.

Bibliografie

Primární literatura

- BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Melantrich, 1934. Poesie. Překlad Svatopluk Kadlec.
- BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du Mal*. France: Éditions Gallimard, 1964.
- BAUDELAIRE, Charles. *Malé básně v próze*. 2. vyd. Praha: V. Šmidt, 1945. Malá veledíla. Překlad Hanuš Jelínek.
- GAINSBURG, Serge. *Mon propre rôle I, II: Les chansons de Serge Gainsbourg*. Présenté par Alain Coelho. Paris: Gallimard, 2009. ISBN 978-2-07-043667-5.
- NABOKOV, Vladimir Vladimirovič. *Lolita*. Vyd. 4. Překlad Pavel Dominik. Praha a Litomyšl: Paseka, 2013, 380 s. ISBN 978-80-7432-301-0.
- NERVAL, Gérard de. *Sylvie: Aurelie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. Světová četba (SNKLHU).

Sekundární literatura

- AGUETTAZ, François, Stéphane Audeguy a SOUS LA DIR. DE CLAUDE ETERSTEIN. *La littérature française de A à Z*. Nouv. présentation. Paris: Hatier, 2004.
- ANDO, Vladimír. *Malá encyklopedie taoismu*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-455-5.
- Astro*. NPRESS, 2006, XIV.(27).
- AURAIX-JONCHIERE, Pascale. *Lilith, avatars et métamorphoses d'un mythe entre romantisme et décadence*. 2e édition. Clermont-Ferrand: Presses universitaires Blaise-Pascal, 2011. ISBN 978-284-5164-994.
- BAUDELAIRE, Charles a Zbyněk RYBA. *Báseň o hašiši*. Praha: Volvox Globator, 1991. ISBN 80-900-9061-3.
- BAUDELAIRE, Charles. *Důvěrný deník*. Praha: Symposion, 1947.
- BETTELHEIM, Bruno a traduit de l'américain par Théo CARLIER. *Psychanalyse des contes de fées*. Paris: Robert Laffont, 1976. ISBN 978-226-6095-785.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 17., (8. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2009. ISBN 978-80-87287-23-1.
- BROCKERT, Siegfried. *Encyklopedie pro rodiče*. Vimperk: Papyrus, 1996. ISBN 80-857-7630-8.

- DICALE, Bertrand. *Gainsbourg en dix leçons*. Paris: Succès du livre, 2009. ISBN 978-273-8225-474.
- FRYČER, Jaroslav. *Neznámý parnas*. Odeon, 1988.
- GAINSBURG, Serge a entretiens avec BAYON. *Gainsbourg raconte sa mort: entretiens avec Bayon*. Rééd. Paris: B. Grasset, 2001. ISBN 22-464-6362-9.
- GAINSBURG, Serge. *Pensées, provocs et autres volutes*. Ouvrage réalisé par Gilles Verlant. Paris: Librairie générale française, 2007. ISBN 978-225-3119-418.
- GAUTIER, Théophile. *Charles Baudelaire. 2., upr. a rozšř. vyd.* Praha: Kra, 1995. ISBN 80-859-3206-7.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Nejkrásnější pohádky bratřĩ Grimmů*. Praha: Egmont, 1993, 139 s. ISBN 80-858-1701-2.
- HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: J. Budka, 1993. ISBN 80-901-5490-5.
- LA VEY, Anton Szandor. *Satanská bible*. Vyd. 3., V nakl. Baronet 2. Praha: Baronet, 2007. ISBN 978-80-7214-980-3.
- LELIÈVRE, Marie-Dominique. *Gainsbourg sans filtre*. Paris: Flammarion, 1994, 231 p. ISBN 20-806-6678-9.
- LERAY, une interview réalisée par Patrick Chompré et Jean-Luc. *Gainsbourg 5 bis, rue de Verneuil*. Paris: PC, 2001. ISBN 29-126-8316-5.
- LEVÝ, Otakar. *Baudelaire, jeho estetika a technika*. Brno: Filosofická fakulta, 1947.
- MAUBERT, Frank. *Gainsbourg à rebours*. Paris: Fayard, 2013. ISBN 978-221-3678-603.
- MEYER, Constance. *La jeune fille et Gainsbourg*. Paris: Archipel, 2010. ISBN 978-280-9803-808.
- PERCIOT, Jacques. *Gainsbourg sur parole*. Paris: D. Carpentier, 2002. ISBN 28-416-7209-3.
- PERRIN, Ludovic. *Gainsbourg: les secrets de toutes ses chansons, 1958-1970*. Paris: Hors Collection, 2012. ISBN 978-225-8094-123.
- PERRIN, Ludovic. *Gainsbarre: les secrets de toutes ses chansons, 1971-1991*. Paris: Hors Collection, 2012. ISBN 978-2-258-09413-0.
- PROUST, Marcel. *Eseje: zamyšlení nad Sainte-Beuvem*. Olomouc: Votobia, 1996. Velká řada (Votobia). ISBN 80-719-8035-8.
- SAINTE-BEUVE, Augustin. *Podobizny a eseje*. Praha: Odeon, 1969.
- SALGUES, Yves. *Gainsbourg ou la provocation permanente*. Paris: Lattès, 1989. ISBN 978-2-709-60680-6.

SMITH, Jonathan Z., William Scott GREEN a Jorunn Jacobsen BUCKLEY. *The HarperCollins dictionary of religion*. San Francisco: HarperSanFrancisco, c1995. ISBN 00-606-7515-2.

SOTONOVÁ, Jana. *Lolita v životě a díle Serge Gainsbourga* [online]. 2015 [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/150327>

ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátku po současnost*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-565-8.

TADIÉ, Jean-Yves. *La critique littéraire au XXe siècle*. Paris: P. Belfond, c1987. ISBN 27-144-1974-7.

TROYAT, Henri. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997. Osudy (Mladá fronta). ISBN 80-204-0641-7.

VERLANT, Gilles, Jean-Dominique BRIERRE a Stéphane DESCHAMPS. *Gainsbourg*. Paris: Albin Michel, 2000, 761 p. ISBN 22-261-2060-2.

VILLON, François. *Básně*. Praha: Československý spisovatel, 2009. ISBN 978-80-8739-102-0.

Elektronické zdroje

Pořadí odkazů se shoduje s jejich pořadím v textu.

Gainsbourgův rozhovor s Jane Birkinovou [online]. In: . [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=mNqsF_Vn5WM

Gainsbourgovo vysvětlení [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=zj5pF8dsOuM>

Et si on se disait tout [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XhTN8HxXykw>

Le poinçonneur des Lilas [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=eWkWCFzkOvU>

Gainsbourg brûle un billet [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=me1FdWerPBQ&t=14s>

Gainsbourg avec Whitney Houston [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dHLIHrN95Vg>

La Chanson de Maglia [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: https://www.paroles-musique.com/paroles-Serge_Gainsbourg-La_chanson_de_Maglia-lyrics,p026208759

Freud, Sigmund: L'inquiétante étrangeté [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: http://palimpsestes.fr/textes_philo/freud/inquietante-etrangete.pdf

Rozhovor s Charlotte Gainsbourgovou [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.20minutes.fr/people/2067443-20170513-charlotte-gainsbourg-pere-faisait-aller-trop-loin-faire-choses-genaient>

BAUDELAIRE, Charles. *Le Peintre de la vie moderne* [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20110716004858/http://baudelaire.litteratura.com/?rub=oeuvre&srub=cri&id=29&s=1>

Salut à toi, Gainsbourg [online]. 1991 [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.humanite.fr/node/19531>

Výklad slovesa consommer. CNRTL [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <http://www.cnrtl.fr/definition/consommer>

Le Sonnet d'Arvers [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=zxqrVjHtIs>

La Noyée - celý text [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.paroledechanson.net/serge-gainsbourg/la-noyee>

Šanson La nuit d'octobre [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9be8nAPZbgE&list=RD9be8nAPZbgE&start_radio=1&t=67

Initials B.B. [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VPOYtC1n5bE>

Harley Davidson [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Cwv7CxO8rs8>

Dents de lait, dents de loup [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=vgmzCkY-nHg>